

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

**Најбоља
к р а т к а
п р и ч а
Пирота
2023.**

Пирот 2023.

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

**НАЈБОЉА
КРАТКА ПРИЧА
ПИРОТА
2023.**

Издавач:
ДОМ КУЛТУРЕ ПИРОТ
Пирот, Српских владара 77

За издавача:
Мишко Ћирић, директор

Тираж: 500

Штампа:
МЕДИВЕСТ КТ, Ниш

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА

Вуле ЖУРИЋ

ПИРОТСКА ПРИПОВЕДАЧКА ГРОЗНИЦА

НАША садашњост све чешће срља у будућност. Стварност све чешће личи на мизансцен још једног високобуџетног холивудског блокбастера у коме се свет суочава са неком великом катастрофом. Таман смо се некако курталисали заразе и живота између четири зида када се над целом планетом надвила озбиљна претња новим светским ратом. На сопственој кожи знамо како је „живети као сав нормалан свет“ у перманентно ванредним, привременим условима. Овај *континуитет* нам је, уз више лоших искустава, а мање лепих ствари, сем све префињенијег смисла за црни хумор, донео и све израженију потребу за приповедањем.

Да није реч о пукој пригодној фрази, показују фамозни „бројеви“. Овога пута, није реч о вођењу евиденције о онима који су заражених gripом, већ о броју оних који своје радове шаљу на традиционали конкурс за кратку причу пиротског Дома културе. Ове године, на електронску адресу Дома културе пристигло је скоро четири стотине радова!

Пошто се приче потписују шифром, чланови жирија нису могли са сигурношћу да знају

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

одакле су све те силне приче стигле, али по језику и тематици, није тешко закључити како је добар глас о овом конкурсy лако прешао и нове Шенгенске границе. Приповеда се, дакле, са све четири стране „нашег света“ а тематизује се углавном лично искуство, мада смо ове године читали и много прича из недавних или оних ранијих ратова.

Очекивано, обиље ипак није донело и сразмеран квалитет. Они који би хтели да се озбиљније баве списатељским занатом морали би пре свега много више да читају. Са таквим „тренингом“ дошло би, пре свега, артикулисаније изражавање, а потом и уметничка вредност написаног.

Ипак, без обзира на „стање на терену“, награђене приче и сви остали текстови који се налазе унутар корица овог Зборника жири је лако препознао као остварења која су вредна пажње.

Зато, не оклевајте. Препустите се читалачкој уживанцији!

Вуле Журић

п.с.

**И ове 2023. године жири је радио у саставу:
Дејан Стојиљковић и Вуле Журић.**

I награда

Благица ЗДРАВКОВИЋ • Београд

ЧАРАПЕ ЗА МИЛИЈАНУ

УВЕК ЖИВАНА устаје пре првих петлова. Треба заложити ватру и згрејати воду у бакрачу пре него што зора улети у собу. Још се укућани и чељад нису добрано расанили, а она је већ окренула качамак, или испекла проју.

Много је посла у кући, око стоке, у пољу. За Живану је дан одвајкад био прекратак.

Кад се родиш као женско чељаде, носиш бреме одмалена.

Прво чега се сећа је како чува овце и плете венчиће од белих рада и маслачка. У јесењим данима је у амбару крунила кукуруз, а онда је поцрвенелим изгребаним рукама правила играчке од шушки, после их је скривала испод сламарице и играла се док су укућани били у пољу, а њу остављали да нахрани стоку. Била је шесто дете, а мати их је родила деветоро. Два брата су јој умрла још док су били одојчад. И она дође на овај свет, кад су копнели снегови, попут слабе биљке исклијале прерано. После су јој причали како је деда чувао поред ватре умотану у кожуке и вуну. Преживела је и назваше је Живана. Порасте Живана, чак и стиже осталу децу и по расту и по спретности. Једино беше увек бледа, и коса јој беше светла као класје, а

то међу тамошњим сељацима не беше уобичајено, па сви гледаху на њу као на обележену. Кад ју је мати учила како се фарба вуна, а није јој било више од десет година, једанпут се загледа у њену косу и прошапута себи у браду: “Жутке жута, ко ли ће тебе да узме”. Није било мило Живани кад разабра шта њена мајка шапуће. Исплака се те ноћи кад су сви заспали, али ујутру, чим устаде, уми лице хладном бунарском водом, па изгњечи латице руже и кад из њих потече црвена течност натапка је на јагодице. Онда сплете косу у плетенице и, уместо да их пусти на рамена, намота их наврх главе. Поче да личи на девојку и то лепу девојку која се међу црнпурастим руменим девојкама издвајала својом висином и тананошћу, а кад је говорила, ћућорила је као гугутка, па је сви у Јелачи почеше примећивати и слушати кад што збори на прелу.

Рано је схватила да ће боје променити њен живот ако овлада њима и научи да их користи тако да буду што лепше: црвена увек рујнија него код других, зелена - сочна попут шуме у пролеће, жута - мистична као кукурек, топла као јагорчевина, паперјаста као маслачак. Радила је по осећају. Никада није имала исту меру за воду и биље јер не тражи свака орахова љуска исто воде, нити ће сваки корен маслачка дати исту нијансу. Умела је она и да помеша више врста биљака, па да добије неку модру какве нема у три села одатле. А била је и вешта у прстима. Најбоље је фарбала вуну, плела најлепше чарапе и џемпере, радила на разбоју

тканице, сукње и ћилиме са рајским шарама. Код ње су жене долазиле да започну мустру, да им покаже како да исплету наглавак на чарапи, или ураде шару на ћилиму.

Чудо је Живана. Све што њене очи виде, руке направе. Нема јој равне у околини.

А ето, данас јој тешко иде посао.

Још мало па ће сунце да се спусти на Злидол, а она никако да заврши другу чарапу. Мучила се и јуче док је плела прву. Китњаста је то и топла чарапа. Двопређица. Целог јучерашњег дана је преплитала вунене нити и премештала у рукама час браон, час рујево предиво. Ноћ стиже и сви у кући заспаше, а њој никако није могао да склизне сан на очи. Прсти су јој трнули и мирисали на дрењине и орахову кору. Чинило јој се да су јој ти мириси растерали снове. Чим се јутрос почело раздањивати, села је крај прозора и исплела на порубу чарапе цветни венац. Смењивали су се црвени и жути цветови, између њих тамни зелени листови. Зора се увлачила у собу као лопов. Живана је гледала успавана једра лица своје деце и мислила на Милијану. И Милијана је била лепа и једра, косе црне као угарак, са очима пуним неке искричаве ватре, округла у боковима, а витка у стасу, са грудима као у девојке, чврстим и једрим. Све на њој одисало је неком снагом и здрављем, а ето није родила, ни повила, нити подојила дете. У селу се на вашару увек боље продавала крава са телетом, па су и удовци увек радије женили жену са децом, него ли нероткињу, бездетку.

Кад је у сечи шуме погинуо њен муж, с којим је десетак година делила постељу, нико други не пожелe да га наследи ни у његовој кући, ни на имању, али му у постељу улетеше многи. Долазили су кришом, по мраку, и враћали се пред зору носећи на кожи мирис Милијаниног сочног тела. Њихове жене су стариле, а Милијана је била и даље млада, као да се године које пролазе нису ни очешале о њен образ.

Не завиди јој Живана, нити би се мењала са њом. Не би она дала своју децу ни за шта на свету. С муком их је рађала, и с муком зачињала. Свако сећање на њен сексуални однос са мужем у њој је оживљавало бол. Никаквог уживања ту није било. Њен муж је узимао као ствар која му припада. Подивљали мужјак, плећат и кошчат, једино је желео да утоли своју мушку потребу. Чим себе намири, стропошта се са ње на сламарицу и хрче до зоре. Живела је Живана од трудноће до трудноће. Док под грудима носи дете, једва да је успевала који залогај хране да окуси, али чедо је узимало од ње колико му треба и расло у њеној утроби. Рађала је крупну децу. Кришом. Као мачка кад се сакрије негде у шупи и омаци, тако се и она крила по кући и амбарима. Узела би мердевине и стала поред њих, стегла рукама пречку, напунила груди ваздухом и напињала се из све снаге. Некад је ишло брзо, а некад је трајало сатима. Кад се зачује дететов плач, бритвом би пресекла пупчану врпцу и умотавала детенце у чисте крпе. Тако је родила сву тројицу синова и обе кћери. Синовима се радовала, са кћерима је

плакала. Знала је да проклета женска судбина неће ни њих заобићи. После, кад почну да расту и да им плете кике, волела их је више од мушке чељади. Најбоље јабуке и коцке шећера крила је за њих. Мислила је да ће их ако буду нежније чуване и Бог боље пазити кад оду из куће.

“Живи Живана”, говорила јој је мајка кад је удадоше за непознатог човека само зато што је био имућан и што су знали да поред његовог великог стада оваца никада неће бити гладна. Није га волела, а није ни он њу. Са шеснаест година није ни знала шта је љубав. Младе жене из комшилука причаше јој шта ће се десити кад оде у постељу са мужем, а њој се очи напунише сузама и страхом. Једино би понекад помислила да је љубав можда то кад поред ње прође Милун, а њу некако изда снага, и ноге јој постану туђе, укоче се, удрвене, као да хоће да је закопају у месту. У грудима јој бије срце, па и јелек и кошуља дрхте на њој. Стидела се тог осећаја и терала га силом из своје душе мислећи да је и сама помисао на љубав грех. И да су и те дрвене ноге грех осећала је сваки пут кад је морала да прође Милуновим сокаком.

Десило се једном и да уђе у Злидол да тражи одбеглу овцу, па је дуго лутала мрачном шумом дрхтећи од страха. Знало се да сељаци одлазе у ту алугу и змијарник само кад морају. Пронађе овцу завучену у трње, сву изгребану и кржаву, узе је у руке као да држи дете, и понесе је тепајући јој, а онда чу секиру и кад спази Милуна како сече неку стару букву, брзо се окрете на другу страну, и не погледавши на

њега, док је излазила из јаруге. Чак се не окрете ни онда кад јој он викну треба ли јој помоћ, него само довикну да може сама и скоро да отрча са тим тешким живинчетом у рукама.

Узима исплетену чарапу и преврће је. Гледа јој лице, затим је изокрене и гледа наличје. Руке се удрвениле толико да једва да премећу прећу, а треба исплести истоветни венац и на другој чарапи попут оног на првој. Црвени и жути цветови као да се ухватили у коло и заиграли. Можда ће и Милијана заиграти у овим чарапама. Ако и не заигра, биће јој топло зими, а пријатно у пролет. У чарапама двопрећицама је увек добро. Вуна и греје и хлади. Лечи реуму. Само душу не може ништа да излечи.

Плете Живана, а сваки бод јој постаје тежак као да га у камену клеше.

Кад сунце нестане иза Злидола, виде како је њен муж обукао нове шајачне панталоне и узео антерију. Приђе му њихово најмлађе дете, трогодишњи Божин, сав мусав од печених кромпира у пепелу и хватајући га за ногу умало не обриса лице о ногавицу свога оца, али га овај на време примети и врати за трпезу. Дечачић опет зграби један од врелих печених кромпира и поче неољуштен да га гура у уста.

Живана искористи моменат да изађе на доклат и стави чарапе на ограду, а онда се врати у кућу. Чекала је да деца поједу и последње залогаше хране па да почне ове најмлађе стављати у постељу. Знала је да ће старији, као и увек, кад оца нема у кући, до дубоко у ноћ да

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

шапућу и збијају шале. Једва чека да легне на сламарицу, правећи се да спава, и да сакрије руке испод покривача, да јој из ноздрва нестане мирис фарбане вуне. Можда ће да јој склизне и нека суза низ лице пре него што заспи, а у зору, кад се пробуди, и кад закукуруиче петао, њен муж ће гласно хркати поред њеног узглавља док се она буде дизала, излазила до бунара, захватала воду, стављала бакрач на ватру, и мешала качамак гледајући успавану децу и кућу из које ће отићи онда кад и њена душа буде одлазила из ње.

|| награда

Филип ПОПОВИЋ • Нови Сад

ОНАН ВАРВАРИН

Упишаћу се, упишаћу се.. цупкајући понављам у себи, док наврат нанос покушавам да извадим кључ од улазних врата куће из задњег џепа фармерица. Не задњег него последњег, мислио сам нервозно се смејући. Хумор је, колико год баналан био, неопходан у кризним ситуацијама, чак и спасоносан.. Све док не надражује бешику. Добри стари Марфи, таман кад је преко потребан кључ заједно са осталим саборцима отварачима промилио своју главу из џепа, удари ме по руци и свежањ паде на земљу. Пресамитио сам се како бих дохватио кључеве, коначно гурнем један у браву, али наравно да то није одговарајући. Већ сам навикао да се те ствари дешавају, али да ли је моја бешика навикла, у то нисам сасвим сигуран. Презнојавам се од муке и узалуд се надам да ће урин некако изаћи кроз поре на кожи и бар мало ми олакшати ситуацију.

Шкљоц, тчпчш, кшопч или који год други ономатопејски звук откључавања врата.. Обавила ме је топлина дома без икаквог пренесеног значења. Улазим у кућу. Сва светла су угашена. Помишљам да ни не помишљам да се изујем. Добро је, изгледа да нема никога. Невероватно је да Марфи на путу од улазних врата до врата

купатила није поставио Сфинге у виду чланова моје породице са спремним загонеткама. Није ми још пуно времена остало. Пробијам се кроз мрак, ослањајући се на просторну меморију, и на то куда ме моја бешика води, претпостављајући да прати неки за моје око невидљиви траг урина који јој обасјава пут жутом светлошћу. Небеса, снаге ми дајте још мало.

Најзад долазим до купатила, и хватам се за кваку не примећујући за моје око видљив траг беличасте светлости који се назире под вратима. Трепнем док их отварам и треба ми читав секунд да региструјем белу стерилну светлост ЛЕД дуготрајне сијалице коју не волим, за разлику од оне загасите и топлије.. Жуте. Не разумем зашто кева воли те сијалице.. иначе није толико непромишљена жена. Или је само штедљива и воли да дуже траје. О зашто мајко, зашто?

Ђале на ВЦ шољи. Фармерице спуштене испод колена, десном руком онанише. Кад ето ти Марфија у његовом најгорем издању - отац свршава. Погледао ме је и фаца му се избезумила у секунди. На њој се читавало " жао ми је сине". Спустио је поглед на моје патике и рекао " требао си се изути". Лице му је било још страшније због чудне мешавине туге и неиспуњености која парадоксално долази након испуњавања (само)задовољства. Гледам у његове очи, и у грчу од шока се питам - да ли је и он мислио на мајку као што сам ја мало пре..?

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

Тело ми се опушта, осећам олакшање. И даље се ћале и ја гледамо. Осећам топлину међу бутинама, слива се ка патикама. Био је у праву, требао сам се изути. Њега је хладан зној облио. Свршено је. Никад нисмо били ближи, огоље-нији, никад више отац и син. Опрости мајко, опрости.

III награда

• Мирјана КОСАНОВИЋ • Лаћарак

АМБАР

Био је то дрвени амбар склепан од старе даске жуљевитим длановима његовог оца. Дозидан на оставу чији камени зидови чувају џак кромпира, џак лука, теглу пасуља, венац паприке, који крајак сланине и бачвицу ракије. Храна за зиму, лек за прехладу и чашица утехе за самоћу.

Време је стало, часовници су отишли за децом, а дан се протеже онолико колико треба сунцу да пробуди петла и звездама да га спавају.

Сунашце, Сунце, Сунчица...

Некад је дрвене степенице прескакао у два корака, отварајући свом силином врата иза којих се крила Ленка. Шкрипа шарки, најлепша музика за њене уши.

Тражио ју је погледом иза дрвених преграда које су одвајале жито од кукуруза; који стог сена од сламе чврсто стегнуте канапом.

Ту је волела да се сакрије, иза раскошно жутила сламе и чека га, насмејана у себи, са рукама преко лица, као да одбија његову победу и продужава игру у којој ће јој он на крају ставити зрелу дудињу у уста, исту ону од које ће у јесен, кад осмотри ком оком, испеци ракију.

Дудиња се топи у устима, а он је извлачи на светло дана да је покаже свима, јер је она његова, а ова игра њихова, иста од детињства до прве зањихане колевке и његове радости пуштене у ноћ док је јављао месецу да се родила Сунчица.

Сунашце, Сунце татино, Сунчица.

За греду амбара је везао љуљашку, другу о дуд кад се родила Даница. И све је прштало од радости. Откоси сена, корпе кукуруза, жито међу зубима који процењују зрелост, бокори лаванде се сушили окачени о даске, звезде се множиле над њиховим главама, а године протицале.

Сада је сам. Испратио је Сунчицу и Даницу, своје девојнице у град, у нови живот. Своје Сунашце, Сунце, Сунчицу и свој Дан, Даницу, своју Звездицу.

Испратио је и своју Ленку, тамо где има небеских амбара и скривених места иза којих их га насмејана, са рукама на лицу чека да јој стави дудињу у уста. Стрпљив је. Зна да не може нити другачије. Само це тад она њега узети за руку и повести јер је он њен.

Увлачи се у амбар док дрвене степенице шкрипе под његовим спорим кораком. Зна где треба да стави ногу и умири дрво. Отвара врата амбара и леже на стог сена. Кроз напукли цреп тражи звезду. Ту је. Чека га. Умирен, затвара очи.

Јанко АНДРИЋ • Крагујевац

ЧУДАН СЛУЧАЈ У БОРХЕСОВОЈ УЛИЦИ

Испричаћу вам како је то било... Шта се заправо збило тог летњег поподнева у Борхесовој улици испред броја седам. Овако је то ишло...

Шетам ја, као што сваког дана то чиним; и дакле шетам, замишљен али не знам о чему сам размишљао, не могу тачно да се сетим, чини ми се о томе који котао да купим за викендицу или да ли уопште да купујем котао или да убацим Смедеревац. Или сам ипак тада размишљао о одмору следеће године. О томе како би било лепо да сам на мору. Не да се купам, не, него да одем на неку стену или док, разапнем столицу, накривим шешир, бацам удицу, запалим цигару, отворим пиво, прекрстим ноге и пецам. Да гледам залазак или узлазак сунца и слушам воду, односно таласе. Но, то није ни битно за причу. За мене јесте, али за ово о чему сада причам једноставно није. Шетам ја... Али сваког дана то радим истом рутом. Волим учесталост и сигурност, без могућих изненађења. Ипак, тог дана ме нешто повуче, нека сила, неки ђаво - ко ће га знати шта и ја ти скренем у Борхесову улицу. О, грандиозан писац. Величанствен. Моћан. Маштовит. Омиљено дело, његово јелте ха-ха, ми је она прича или приповетка, како год... О, како се зове? На врх ми је језика!

Небитно. Сетићу се свакако. Видим дрвореде са обе стране улице, приземне куће, зраци сунца онако укосо падају куда успеју да се пробију кроз крошње. Ма милина! Лепа хладовина, а сунце пржи ли пржи. Крај мене су прошла два човека, један нешто брже, чини ми се као да је трчао, а након њега други - мирнијим ходом, онако кицошки ход. Сећам се да сам помислио баш тада како сам хиљаду пута прошао крај те улице а никада у њу да зађем. Пропуст! Пропуст! Грех једном речју. Ту ми мисли поново одлутају ко ће знати куда, али се стварно не сећам о чему сам тачно размишљао. Корак по корак и спазим! Видим то испред себе! Нож. Крвав. На тротоару. Цептеров, старија производња. Сагнем се, подигнем га, кажем боље да га вратим власнику - требаће му када поново буде клао свињу. Било је онако, доста крви и логично да једино од свиње она може бити. Али опет... Ко још коље свињу у сред града и то на улици? И то има логике. Ја не бих то радио, а знате како се каже да човек увек од себе полази. Јако је лепа та мисао. Може вам много о човеку рећи и његовој савести, предрасудама и побудама. Једино деца, она су искрена. Она не полазе од себе. Свако дете свет види на исти начин. Није га још покварио тај исти свет. Није га упознао. Погледам низ улицу, кад тамо капљице крви. Почнем да их пратим са све оним ножем у руци - као нека будала, уместо да га ставим за каиш. Сетио сам се! Сетио сам се! Прича се зове "Успење и суноврат Икара Губелкијана". Не, то је Пекић. Проклети, ванвременски Пекић је то!

Сетићу се. Него... У моменту неком те капљице скрећу, а и ја за њима, кад оно тамо лежи човек, сав избоден. Приђем, чучнем да видим да ли дише, има ли пулса. Е, у том моменту сам иза леђа чуо врисак, Окренуо сам се и видео на капији жену, пар тренутака потом и два момка како трче, сада иза њених леђа, ка мени. Бацио сам нож са стране и устао. После тога се ничега не сећам. Мрак. Али сам се сетио приче - зове се "Двојник".

Шта да вам кажем... Било је страшно. Укратко. Враћала сам се кући са посла и у тренутку видела како на капији нечијег дворишта човек чучи изнад крвавог тела са ножем у руци. Нормално је да сам махиално вриснула. Он се окренуо и унезверено ме је погледао. Устао је и кренуо ка мени, са све ножем у руци. Ударила сам га ташном по глави и у том су моменту поред мене протрчала три момка. Један му је избио нож из руке, увукли су га у двориште и тамо савладали. Опирао се, трзао, али су момци били јачи. У неком моменту га је један од њих ударио у главу и он је потонуо. Пришла сам до тела, пошто сам по професији лекар, не бих ли видела даје ли знаке живота. Било је неколико убода у пределу трапезастог мишића. Тело је још увек било топло. Могла сам једино да констатујем смрт.

Момак 1: Ишли смо код другара који живи у тој улици, паркирали смо се и када смо излазили из кола чули смо врисак.

Момак 2: На улици није било никога. Видели смо ту жену и потрчали ка њој. Јер, логично је да је она вриснула.

Момак 3: Док сам трчао спазио сам на прозору куће, крај капије где је стајала жена, неку бабу како се подлактила на прозору, убрзо се увукла унутра.

Момак 1: Да... Док смо трчали ја сам видео неког мушкарца како стоји на углу и пуши цигарету.

Момак 2: Притрчали смо и у дворишту видели човека који је почео да бежи.

Момак 3: Стигли смо га баш када је покушао да прескочи неку дрвену ограду у дворишту. Ухватио сам га за раме...

Момак 2: И онда је тај човек мало незгодно пао и ударио главом о бетон.

Момак 1: Онесвестио се.

Момак 2: Док се све то дешавало жена је иза нас пришла на метар, потом се окренула...

Момак 3: И отишла.

Момак 1: Нестала је.

Ја сам позвала милицију. Дуго им је требало. То некада није могло тако. Знате, ја сам стара и слаба. Знате, тешко је то човеку да призна себи самом, али дође тренутак када се то мора. Чула сам неку буку и видела четири момка како трче ка мојој кући, набијени, млади, пуни снаге... Уплашила сам се. Шта ако желе да ме силују? Свачега има по телевизији. Свашта

сам ја тамо видела. Овај млади свет није као у моје време. Не, то је стока. Када је милиција дошла почела је мене да испитује. Те како ово, како оно, у које време... Безобразлук! Као да сам какав кривац, непријатељ! Питали су ме да ли сам видела нешто сумњиво везано за убиство у мом дворишту. Убиство у мом дворишту? Молићу? Не, то не може бити тачно - рекла сам. Потом су ме извели пред врата и показали леш. Тамо је стварно лежао мртавац. Двориште пуно! Хитна помоћ, полиција, много полиције... Оне жуте траке као у серијама. Пуно крви. Тада сам се онесвестила. Последње чега се сећам јесте како неког другог човека стављају на носила и односе некуда. Био је сав крвав.

Ништа се чудно није дешавало. Миран је то крај. Зато сам тамо и купио кућу. Навикао сам да гледам своја посла. Убили су некога, па шта? Нисам га ја убио. Боље је да се не мешам. Док сам стајао на улици и чекао доставу нисам ни знао да је неко убијен двориште поред. Запалио сам цигарету и гледао своја посла. Нисам видео никакве момке, нити жену. Ништа... Пица је стигла, платио сам и ушао у кућу. То је све. Само сам гледао своја посла.

Добро, тачно је... Украо сам новчаник. Односно новац из њега. Новчаник сам оставио. Али њему он више није био потребан! Шта ће мртвом човеку новчаник!? Мртав је... Оно, никада више ништа неће да плати. Било је доста пара, а ја сам жив, е, мени требају паре, личну карту сам оставио и све остало. Нисам чак ни карту из банке узео, небитно што је поред ње

била цедуљица са пин кодом! То је олакшавајућа околност! Уз'о сам паре и наставио низ улицу. Неки момци су са друге стране излазили из дворишта, чуо сам звук лупњава врата кола иза леђа. То је све што знам. Нека девојка је протрчала крај мене, онако у хеланкама... Лепо дупе. Атлетичарка. А касније и неки човек, срећан онако... Да, био је срећан. Све је гледао око себе на горе. И тако... Отишао сам у кафану и наручио туру за целу кафану!

Аман! Шта ћу уопште ја овде!? Ја тај дан нисам ни прошао кроз Бокељску улицу, Борхесову - како год да се зове. Живим на другом крају града. Тамо сам, на другом крају и провео тај дан. Посао, кућа, увече утакмица.

Ја сам само трчала. Са слушалицама у ушима. Ништа нисам видела, ништа нисам чула.

Ми смо, чико и тето, били код другара у дворишту и играли Коцкице. Ја сам био Тоти. Мој га тата много воли па га волим и ја. Друга деца су била шта су хтела. Али ја сам био Тоти! Играли смо се и играли смо фудбал и од лупања лопте нисмо ништа чули. Кунем се. Немојте да ме тужите. Нисам ја ништа урадио оном чики. Жао ми је чике. Никада нисам видео смрт. Мислио сам да је то нека вештица. Ништа нисмо чули, али смо видели неку жену, тету, како излази из тог дворишта и силази низ улицу. Лопта нам је прескочила ограду и пошли смо по њу када смо је видели. Никога на улици више није било. Вратили смо се у двориште и наставили фудбал. Друг је баш јако шутнуо

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

лопту и опет је прешла преко ограде и када смо опет отишли по њу она тета се враћала у двориште, онда је вриснула. Неки старији дечаки су потрчали из неког дворишта ка њој и ту смо се уплашили и вратили унутра и онда смо кроз ограду гледали шта је било даље. Занимљиво је било. Немојте нас тужити. Дечаки су утрчали у двориште, а и тета за њима. Чула се нека галама, а онда је ућутала. Тета је изашла из дворишта и бацила нешто у шахту. Сунце се одбијало од тога што је бацила. Погледала је лево и десно, као да прелази улицу али није. Вратила се у двориште. Ту нас је ухватио другарев тата и питао нас шта радимо. Онда је он позвао полицију и рекао нам да уђемо у кућу. Тако смо и урадили.

Мртав човек: Ја немам пара да ти платим...
Покрали су ме када сам умро.

Харон: Онда ништа. Стој ту и чекај.

Мртав човек: Шта да чекам?

Харон: Другу смрт.

Чедомир ВРЉЕШ • Нови Сад

ДИЛЕМА

ЈА САМ Иво Андрић. Избјеглица из Босне.

Мој велики проблем је што у изузетно стресним ситуацијама увијек изаберам најгоре рјешење.

Страх ми блокира разум и логично размишљање, шта ли. То се десило и у овом посљедњем рату у Босни. Умјесто да из Босне бјежим према Западу ја сам запуцао према Истоку и нисам стигао даље од Србије.

До сада сам се некако сналазио да бих преживио. Радим што раде и сви остали. Сви шверцују бензин и цигарете. Шверцујем и ја. Сви дилују девизе. Дилујем и ја. И све тако редом...

И сада кад су сви почели да пишу књиге, написао сам и ја једну. Роман. Говори о османлијској владавини у овом нашим крајевима.. Како је један наш дјечак, кога су Турци отели и одвели у Турску, постао велики везир Мехмед паша Соколовић и како је изградио велики мост на дивљој Дрини као своју задужбину и покон родном крају. Роману сам дао назив „На Дрини ћуприја“.

Већина издавача ми ништа није одговорила. Немају основно кућно васпитање да кад те човјек нешто пита, да му на то одговориш. Они што су ме удостојили одговором су ми рекли да

се сада појављују неки нови погледи на дио наше историје који је обухваћен мојим романом. Тако је бачено ново свјетло на *лик и дјело* Мехмед паше Соколовића и дошло се до поузданих сазнања да он није отет и насилно одведен у Турску него да је, заједно са родитељима, љетовао у Кушадасију и просто се заљубио у Турску, њено море, њене људе, обичаје и културу. Зато је и одличео да у Турској упише прво нижу, а онда и вишу војну школу... Све остало се зна.

Кад сам то чуо, потпуно сам дигао руке и од романа и од његовог штампања.

Али ђаво не спава. Мој роман је некако доспио до руку људи из једне овдашње телевизијске куће са националном фреквенцијом. Одмах су ме пријатељски посавјетовали да се манем књижевности и сличних будалаштина. „Коме то треба? Ко данас још нешто чита осим новина, а и њих читају преко нета...” И све тако... А онда су изашли са конкретним приједлогом. Да за њих напишем тв серију „турску, а нашу” пошто виде „да владам том материјом па је штета то не искористити”.

Шокирао сам се! Шокирао!

А пошто сам већ на почетку рекао да се баш најбоље не сналазим у шокантним ситуацијама, ево, сад нисам паметан шта да радим.

Емина БЕЛИЛОВИЋ-КЕВРИЋ • Илиџа -
Сарајево

КИША

НЕБО СЕ наслонило на кућу. Станко сједи на столици и гледа кроз прозор. Низ прозор се слијева Јаснина сјена. Јаснине бокове њише олујни вјетар. Канту пуну помуженог млијека пребацује с ноге на ногу. У њу насилно падају капљице кише. Станко повлачи дим и одмахује главом посматрајући Јасну. Срце му халапљиво туче. Дјечак погледа љутог оца, а затим непримјетно спушта поглед према прегореном тепиху. Дјечак има Станкове очи и обрве, али не гледа исто. Станко и дјечак погледима корачају бешћутном собом. Дјечак осјети очев уздах. Дубок и тежак. Вода прокухава у џезви и прелијева се по шпорету.

Ријека има душу и буја. Бијела прса се пуне тамним љубичастим пљуском. Црне мрље боје блиједомлијечно лице. Јасна оставља канту и брже-боље хвата одбјегле кокоши. Кокошке се нагло гibaју, али њене руке су жустре и отпорне. Пет је ухватила, једна је побјегла испод стрехе. Из канте се убрзано прелијевају млијечне капљице и одлазе низ цесту. Стапају се саријеком која излази из свог корита. Јаснин поглед је помирен. Плетенице око главе су одвећ отежале од кише. Станко је устао. Тијело му је круто и укочено, а нога куцка о под. Једном руком задиже каиш, другом руком подиже свој

уд. Јаснине дубоке црне чизме урањају у благо. Мокри мутни цвјетови на сукњи осликавају њен гибајући скелет. Очи су час плаве, час сиве. Необично удубљене у костур и модре. Живе су и навикнуте. Узима канту са плоче и доноси је испред врата. Скида чизме и циједи цвјетове. Леђима отвара врата и уноси је. Јасна осјети Станкову сјену. Станко не зна да је њено тијело око. Оно не дрхти, него зна. Ударац је кратак. Киша бубња у ушима. Јасна пада на шарени под и не диже главу. Набраја у себи веселе боје по тепиху – црвена, плава, љубичаста, жута, зелена... Осунчани цвјетови се смијеше. Станко урличе: *Јасна, Јасна, водо дивља!*

Јасна у цвјетовима види прољеће. Дјечак и она удишу мирис бехара. Руке од сунца милују кров. Жив је и црвен. Сладуњави атоми гнијезде се у мозаик. Дјечак се смије стиснут уз њена бедра. Млијеко помијешано с кишом преплавља тепих. Нијема су. Чује се звекет жељезне ручке на канти. Вода и даље халапљиво искаче из цезве. Јасна руком склања млијечну кишу да види свој цвијет. Станко је диже уз врата. Једном руком притишће врат, другом мокро међуножје. Задиже цвјетове знојном руком. Снажно продире у Јаснину крхтину. Јасна се скврчена попут крижа препушта његовом урлику: *Јасна, Јасна, кујо дивља!* Стисак на грудима је силовит и јак. Тијело јој прожима страх да изустути глас. Крхотине пуцају изнутра. Бол је обојена жељом за тишином.

Јасна устаје јер чује нијема плач дјечака. Рукама из којих стрше црне вене скупља тепих.

Тепих је натопљен и тежак. Јаснино тијело пуцкета али не посустаје. Отвара врата и тепих препушта бујици. Куја Линда тужно гледа из колибе. Јасна дубоко уздахну и рукама нацрта осмијех. Сви дјечаци воле мајке које се смијеше. Скида све са себе и облачи друго тијело. Цвјетном хаћином коју је скинула брише под и купи остатке млијечне кише. Дуга сива хаћина пада на хладне кости. Рукама брише мокрину с лица. Плетенице обмотава старом марамом. Мирише на млијеко крава с прољетне испаше. Лебди ходником. Зна све како иде. Зрак у ходнику мирише на ракију. Станко стиснутих зуба и усана које се претварају у једну црту стоји крај прозора и гледа доље низ цесту. Станко осјети бијес далеких неспутаних вода. Дјечак не диже поглед. Његово лице облијевено је сузама и слинама. Станко му прстом пожутјелим од духана показује да иде у собу. Дјечак жели да се привије уз мајчине скуте. Стишће ознојене руке. Пружа јој невидљиву утјеху око врата. Мајка је топла и тиха. Јасна оставља празну канту на судопер. Поглед обара према босим ногама. Смијешу се крадомице дјечаку млитавим осмијехом. Између њих лебдине *бој се, проћи ће*. Прејака ватра ожари Јаснино лице. Срце се скврчи у мрву и туче тихо. Плави прамен пада преко дјечаковог лица. Када затвори врата потрчат ће снажно у своју собу, ставити јастук на лице и јецати из петних жила. Његов се јецај не чује од мутног пљуска. У Станку сагорјева море. Не постоји мисао којом би побјегао од себе.

Јасна повлачи џезву у ћошак, а затим сипа кашике кафе у воду. Станку се очи цакле мраком испод густих рашчупаних обрва. Из ноздрва му цури бијес. Јасна чека да кафа прокључа. Цијело јој је тијело густа мјесечева рана.

Вриснула је. Дјечак је ставио прсте у уши и гушио се. Врела кафа се слијевала низ њена бијела прса.

Јасна, Јасна, дивља водо, расхлади ме!

Јасна устаје у хропцу. Врат кваси млазом хладне воде из кухињске чесме. Обара неспретно кашике са судопера. Чује тешки ударац о вањска врата. Шапуће тихо да не чује сама себе: *Сахранили те сутра ако Бог да...* Тијелом јој се пролама неконтролисани плач. Дјечак чује нагли прасак врата. Не може да изустити, али не жели да се отац врати кући. Дјечак жуди да у плуску ослушне мајчине откуцаје.

Њу је срам ући дјечаку у собу у сузама и боловима. Ставља мокру крпу на врат и прса, а потом ју обмотава шалом. Гуши посљедњу сузу у хропцу.

У грчу је, али су руке довољно снажне да отворе врата од дјечакове собе. Поглед је малаксао и изгубљен. У соби су само један кревет, тепих и креденац с одјећом. Одваја његову главу од јастука, брише му сузе и наслања га на своје крило. Дјечак се склупчава у њену утробу. Крило лагано подрхтава. Јасна дише тихо и умјерено као пред смрт.

Дјечака посједа за кухињски сто, даје му воде и чорбу из лименог тањура. Дјечак гледа у сиве покисле мајчине очи. С временом јецај утихну. Јасна одлази у купатило и крадомице кваси крпу на врату. Избјегава да погледа своје лице на купатилском огледалу. Пада први мрак. Звук кише је неуморнији. Развучи дјечаков кревет. Станко ноћу не долази кући. Дјечак је смирен. Јасна и дјечак не говоре много да се не саплету о ријечи. Чврсто јој држи руке пред спавање. Њену тиху успаванку пресеца грмљавина. *Лаку ноћ, сновиј сине, сутра ће љепши дан доћ'...*

Љуби дјечака у топло чело и с осмијехом напушта собу.

Јасна ложи ватру и у полутами свлачи све са себе. Скида мараму с главе и расплиће плетенице. Валовита коса јој додирује обрине. Прегледа модрице по тијелу на које навлачи свилену спаваћицу. Свилена спаваћица не рањава црвену свјежу мрљу на врату. Варнице из шпорета откривају њен лик на прозорском окну. Жена из окна изгледа нестварно и далеко. Јасна се обмотава дебелом деком и грије прохлађено тијело. У соби постаје сувише вруће. Љуљушка се на столици.

Чује како нечији глас прекида снажни нанос воде. Час јој се само чини, а час је сасвим сигурна да је то људски глас. Отвара прозор и не види ништа осим бујице, Хучи у њој. Глас постаје жустрији. Јасна брзоплето отвара врата куће. Хладан плусак освјежава загријано тијело.

Окреће се, али не види никога. Спушта се доље низ цесту. Ријека махнито хропти. Ноге су јој изгребане камењем и гранчицама које вода носи. Небо је погрбило кичму, а јутро је далеко. Јасна разазнаје Станково урлање. Срце се ускомеша и заврти у њој.

Ако ју види у спаваћици, вани у ова доба, пијана глава – ко зна шта ли ће помислити?

Живот у њој се костријеши. Баца деку и трчи од Станкове живе сјене од које бијега нема. Гледа дрхтаву силуету своје куће. Осјети топли мирис дјечака. Киша их заобилази. Кућа је разиграна и радосна. Силовити удар грома прекида њену машту.

Јасна, Јасна, Јасна!!! Чује све ближе и јаче. Тијело се тресе. Дивља ријека има душу и буја. Ломљиви прасак у воду је био непримјетан. Њено ситно тијело односи бујица живота. Станко улази у кућу и дозива Јасну. Пијан тумара полупразном кућом. Јаснина сива хаљина стоји пребачена преко столице тик до шпорета. Дјечак се буди и кроз плач дозива мајку.

Љиљана ФИЈАТ • Нови Сад

СМАТРА ДА ЈЕ ПРАВА ЗРЕЛА ЖЕНА

ЗОВЕ ЈЕ на мобилни телефон, интерфон њеног стана опет не ради. То га већ нервира. Најавио се да је кренуо ка њој још пре сат времена. Воли тај пут колима до ње. Зелена пространства чије врхове само ветар покреће, реке, које и током дугих зима дишу, оковане ледом, с погледом на велико широко банатско небо. Воли њу, каже јој, чим му је отворила врата. Носи јој руже које су задоцнеле у његовој башти, за њу, на коју је мислио сваки дан уназад протекле недеље, од када се нису видели. И црни и бели лук, из села, она је мало прехлађена, помоћи ће јој, каже.

Види да је крај кревета одложила мобилни телефон. Њихова фотографија је на насловној страници уређаја. Главе су им приљубљене једна уз другу. Фотографија је начињена у Дунавском парку. Изнад њих је плаво пространство неба. Исту такву имају и са Штранда. И са часописом који воле. Са људима из села којима је било смешно јер је он скинуо гаће, испред њих, да би се пресвукао, по изласку из Тамиша. После су их фотографисали. Невешто. Па су на фотографији само њихове главе и река, која је некако изнад њих, као бачени балдахин. Она му нешто шапуће, ваљда да није долично бити го,

они не припадају овим људима из села, но он се весело смеје у камеру телефона.

Тако и сада, срећан што је види. Модерно је обучен, „кежуал“, како би рекле њене колегинице с посла. Она је мало теткаста, у белој кућној хаљини с љубичастим круговима. Мисли како су у доба социјализма, када је била млада, за њу појам мушке лепоте били кубански боксери. Имали су савршена тела. Били су најбоје грађени у свом времену. Савршенство тих тела долазило је до изражаја тек на некој плажи, када би се скинули у шорц или мајицу. Недовољна им је била мускулатура и кожа, иначе, да попуни сако или јакну.

Такво тело има и он. Не зна чиме га је заслужила. „Ако не шкоди, вероватно ће користити“, говорио је Лане Гутовић. Овог глумца су својевремено тужиле неке женске организације да не воли жене. Ословљавао их је са: „Жене тресогуге! Жене кракатуше!“ Суд га је ослободио, сматрао је да он то говори из љубави, да се ради о уметничкој слободи.

Тако и он, док јој одвезује појас на хаљини, каже како јој је велик стомак. Пита када ће већ једном да га скине. Боље би изгледала када би вежбала аеробик. Када би мало више рачуна повела о свом изгледу. Иначе је лепа жена. И неуредна је. Он би њен стан средио за један дан, сав вишак ствари би побацао или однео на село. Шта ће јој толике књиге, гардероба, ципеле, затрпала је терасу?

И, у моменту, нису више пар. Опет су им разговори егзистенцијални, мисли она. О чарапама, крпама, стомацама. Лепо је када сретнеш ум који има надоградњу, који се не бави само вишком ствари у њеној кући, брани се. Врло мало им је требало да се посвађају. Не смеш да сечеш крила особи која ти је пријатељ, љубавник, мисли. И предлаже му да изађу напоље, да прошећају.

Док се пресвлачи у соби зна да је он отворио фрижидер, тражи шта има за јело, седа на столицу и сецка себи сир, кобасицу, краставце... Не воли да једе сам, хоће ли и она, пита је. Не, одговара, малопре је јела. Њу то нервира, она никад без питања не би отворила фрижидер у туђем стану, мисли. То му је и пуно пута рекла. Па, њој нико не брани да се послужи сама из фрижидера у његовој кући, каже, као што је већ чинила. Не разуме у чему је проблем.

И, полако, излазе. Она има осећаја за боје, уме лепо да се обуче, али, када је са њим, губи естетски хоризонт. Чак је и да би променила завесу изнад каде у купатилу чекала да он дође и да је заједно изабере. Сада он сваки пут када улази у каду говори: „Како је лепа завеса, како је лепа завеса!“ А пре њега је све бирала сама. И сви су је хвалили како има смисла за лепо. Па чак и слике у њеном стану! Од свих слика допада му се само једно уље. Чак му и њене слике на цреповима лепше изгледају у односу на слике које је купила. А радили су их академски мајстори.

Први пут када јој је донео руже извадила је из ормара малу кристалну вазу у коју их је поређала. Он је на тераси видео велики бокал за воду, питао да ли може да га узме, налио воду и распоредио руже. Бокал је ставио на сто. Тражио је миље за мањи сто, на коме су пили кафу. У стану има једну трпезаријску столицу са наслоном и хоклицу, на коју ставља велико црвено јастуче када хоће да седне на њу. Хоклица је пукла средином и он увек када долази пита је да ли да јој донесе још једну столицу. Стан је мали, не треба јој, каже. Али, он би стално да прави ред у њеном стану. Све док не изађу из њега.

У граду је друга прича. Држи је за руку, шетају. Бира стране улица на којима је сунце. Крај је октобра и сунца је све мање. Праве кругове, спуштају се на Дунав. Он застаје испод моста „Дуга“, гледа фотографије како је мост изгледао пре бомбардовања. Велики је патриота, спомиње колико су нас пута западне силе током историје бомбардовале. „Мајку им њихову“, каже! Она га вуче на мост. Срећни су. Лепе фотографије праве, са лепим осмесима. Маратонци кажу: „А сад мало ти.“, Тако и они, смењују се испред камере фотопарата. Иза њих је Петроварадин, па Дунав, најпрљавија и најлепша река, па Нови Сад, па фотографишу катанце, везане ланцима попут две и две мајушне песнице о ограду моста. Читају речи написане на катанцима. Скрећу удесно, према Каменици, путем.

Она хоће да му покаже Рибњак, он је тим путем пуно пута ишао за Беочин, или у један познати ресторан. Прија им шетња. Силазе на Доњи пут, виде викендице, недавно изграђене. Коментарише да је читала у новинама да је овде забрањена градња, због клизишта, али, да, ето, има пуно мањих депонија са грађевинским отпадом уз пут. Он је први пут овде. Пажљиво загледа сваку кућу, травњак, дрвеће. Недавно је купио кућу на селу и прави поређења. Каже да би врло радо овде живео. До ивице воде.

У неком тренутку из шупе за дрва поред једне од кућа испред њих је излетела мачка. Па један леп пулин, господствено. Он се веома обрадовао. Воли псе. Код куће има једног. Није га повео са собом јер је пас исекао тетиве на две сломљене флаше у трави. Затрчао се, пошто га је пустио на улицу. Преко пута његовог дома је кафана и неко је, неопрезно, бацио стакло у траву. Ветеринар је псу увезао ногу и сад шепи. То је ведар пас, пун снаге, у мишићима, јазавичар мали, карактер. Али, још увек није време да му се скину завоји. Животињска чељуст је другачија него људска, каже. Пас би хтео лизањем шапе да убрза оздрављење. Али, време и антибиотици морају да одраде своје. Не можеш да замислиш, говори, како ми је било, пас трчи, весело, а онда дубок рез и крв липти на све стране. У оку му је суза. То јој је све већ испричао у моменту, пошто се то десило пре десетак дана. Одмах ју је звао телефоном и фотографисао пса, завој, како је наместио пса на средину кревета и како се он свио око њега. Она

га јаче стеже за руку, саосећа са њим. „Настрадао је због свињарије”, коментарише.

Гледа је, уз речи: „Ти си права зрела жена. Само не би требало толико да једеш. У рату у логорима људи су се хранили чорбицом од сточне репе. Сви који су преживели логоре живели су дуго и здраво. Чорбица дневно је довољна за људски организам. Меса само колико треба”.

И тако, одмичу улицом. Сунца је све мање, ипак је октобар. Стигли су и до ресторана, где је прослава дечијег рођендана. Праве се заједничке фотографије. Одрасли стоје, деца се смеју испред њих, около су змајеви, гужва је. Њему се то не допада. Одлучили су да продуже даље, на мост „Слободе”, па кући. Пешачка стаза на мосту је узана, инсистира на томе да се држе за руке, али онда морају да иду мало укошено. Она за то не мари, па иде испред или иза њега. Зна да је посматра, уколико је она напред. Гледа јој врат, гузу, начин на који хода. Воли жене, често говори. У сусрет им долази један пар, држе се за руке, не иду у истој равни. Тога се сетила када су стигли у стан. И би јој жао што је одустала од додира његових руку на мосту.

Журио је кући, због пса. А ионако спавају одвојено, када остане да ноћи, коментарише. Она још једном гледа фотографије начињене на мосту, убрзано, као да је на рингишпилу, па споро, као што пролази време у најдужим ноћима у години. Зваће мајстора у вези интерфона, размишља.

Јован ДИМИТРИЈЕВИЋ • Грделица

ОРАЊЕ ДИЧКОВО

ЈА САМ имаја шеснаес а она деветнаес године. Ја још несам умеја нос да обришем а она... она је сигурно знала да обрише и нос, и све што је спадало у брисачке работе. Такво је време било, момци су се женили са постаре и зреле девојке, које су одма могле да рађају. Родитељи од девојку и момка се договоре, и девојка буде доведена у кућу момка, а да се пре тој никад несу видели. Куј те питуваја дал ти се неки свиђа или не, и дал некога волиш. Имаш време пред тебе, па це засвиђаш, це заволиш. А, питујешев људи мојега татка:

- Радивчо, што не жениш овој твоје магаре?

- Какво магаре, бре?

- Пал, Дичка твојега. Видиш колки је изцикљаја и стасаја за женидбу.

- Полак... ћу га женим кад га млатне по пупак, има време.

Татка таг несам разумеја које му тој значи, а несам теја ни да га питујем. Знаја сам да је нешто много важно, татко ми беше паметан човек. Тој сам запантија од татка, а од баба Советку речи: "Не бригај се, кад се тури пупак на пупак, све си дође на своје место". Ни тој несам разумеја.

Тај дан се бео дигја рано да косим ливаду у Витлиште. У њу је таква је трава да се може коси

само јутром, док још има роса. После, кад мајско слунце опече, мандај с косу колко оћеш, нема ни травку да покосиш. Ама, иако сам пикљав по природу, бија сам жилав. С висину несам марија али, бео си некако т'н'к, сувоњав. Али, ужигала ме пољо-привреда, чудо једно.

Смлати ја онуј ливаду, још је долеко било пладне. Дођо дом, мајка направила киселу баницу, ма прсти да изедеш сас њума. Ја, онакој гладан, а и јешан, с очи би гу изеја. А бија сам си млад, јак, здрав, могаја сам да изедем и црепуљу. После ручак, прилего малко да оданем, а умор ме превараја па сам се успаја. У оној спање, сањам како бушим неке рупе, па после пропадам у њи. А онеј рупе немају дно! У оној пропадање, ко да чујем неку галаму, изодолек. Пол'к, галама се приближује и појачава, та ме пробуди. Онакој сањив, послушкујем, чујем мајкин и татков глас. Одјемпут, врата се отворише на собу. Унутра улеже мајка, татко и једно непознато девојче.

- Еве, синко Диле, довели смо ти девојку, - рече мајка.

- Ааа!? – избезуми се ја.

- Довели смо ти Јевросију, тој ће ти жена буде. Али, неће се жениш одма. Сас пријатељи смо се договорили да свадбу прајмо следећи месец, - рече татко.

- А до свадбу ће Јевросија спије сас мене, - додаде мајка.

Гледам ја Јевросију, крупна, црвена у лице, на главу шамија боја кајсија, а испод њу,

исплетене кике. Малко буцкаста али убава. На снагу носи белу кошуљку, преко њу, јелек везени. Одмери гу и на доле: вута ишарана сас три боје: зелено, алено и бело, а порубена са црн гајтан. Гледа она у мене, гледам ја у сви и чини ми се да још сањам. Приђе Јевросија да се с мене поздрави, па пружи руку, а пружи и ја. Е, кад се поздравимо, сватија сам да више не сањам онеј рупе, да се с'н завршија и да је овој с'д стварнос. Тој поподне и несам много обраћаја пажњу на Јевросију.

Сутрадан се диго, па ми чудно што имамо још једнога члана у кућу али, гледам си моју работу. Доручкувамо сви заједно а по доручак, укачи ми татко на грбину тријес кила џак, па отидо да самељем жито у воденицу. Кад се после пладне врну дома, затеко Јевросију пред кућу како пере крпаре у дрвено корито. Таман реко да прилегнем и одморим, кад... она ме викну да ицедимо воду из крпаре. А мило ми беше што ме викну, мора си признат. Увати ја крпару за један крај а она за други па врти, сучи... Како окренемо по један круг, вода липти из крпаре. Јака, бре! Колко ја вртим у једну страну, толко и она у супротну. А обукла неку белу, ланену кошуљку, па подбрала рукави, а горе откопчала дугмићи. Како се суне да увати крпару из корито, оно се забели у њојне груди, беле ко снег. Море, заковаше ми се очи за тој место па не гледам које ми пружа да држим. Некако истрпе и теј муке. Ал кад се у кућу суну да накладе шпорет, синуше њојне ноге испод вуту... беле... ко слунце да ме огреја. Оно, видеја

сам ја многе ноге. Видеја сам таткове ноге, дедине исто, овеј моје кукаље гледам сваки дан, али онакве ноге још несам. Узигра нешто у мене, устресо се ко сливу кад тресем. Мислим се, ја овој више не могу да истрпим, ћу љоснем. Ама, свитке ми из очи почеше излићав! Увече, питујем мајку да спијем сас Јевроску, мајка не дава док свадба не буде. Тео се посваћам с мајку. Намрзе гу, не могу да гу гледам. А Јевроску видим и кад зажмијем. Много ми се спије с њу, без њу не могу да заспим. Поче се сушим ко исечен вилдан. Да не би мислија на њу, ја ујутро штукнем негде, работим по њиве или лојзе, идем у шибак, врнем се дома тек пред вече. Мучија сам туј муку скоро месец дана, док не беше свадба.

Веселе је трајало целу ноћ до сабајле. Она-кој капносали од умор, легја је куј је куде стигја. Ја сам се успаја уз остал, куј ти свет да мислим на Јевросију. Али, прође и тај алос и таланта, и такој, дође си тај дан да легнемо заједно, Јевроска и ја. Мајка ни наместила нову постељу и нове черге миришљаве на нафталин, па рече:

- Синко, од вечерас ће спијете заједно ти и Јевросија.

Леле, кад ми тој рече, преко мешинку ме нешто амитом пресече. Све до тај дан сам једва чекаја да легнем с њум а с'г... Нумем се снаћем ништа, све ми се измешало, не знам кво на мајку да рекнем. Види она да сам се ја унезверија па ме окуражи:

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

- Ајде, ајде... Кад можеш да ореш с онолки плуг, ће искараш и овуј бразду, наћаске.

Кво ћу, што ћу јадан, мора на све да пристањујем, мож се мајка предомисли. Како крену да се приближује вече, ја поче све више да трним, ал трпим. Ете, паде први мрак. Мајка упали лампу да повечерамо. Ја једва прогута неколко залка лебац. Не иде, ја га гутам, оно се врћа. Узнем та пивнем од воду, а мајка ме питује, што малко једем. Ја вуј казујем како сам за ручак прекусаја гра. Татко ме брани па вика:

- Не га дирај, мори, дете си има муку.

А гледам Јевросију, само глића залци и муси се. Ласно је њој да се муси, она неће ни да оре, ни да копа... Плугови, матике, ашови... све је тој у моје руке. Бразду мора да искарам!

После вечеру, улегомо у нашу собу а она ми рече да искочим, да се спреми за спијење. Искочи из собу, ал стојим на врата и чекам, ослушкујем. Нема неко време кад, из собу чу глас:

- Улегни си, Диле.

На мене мило, ћу полетим. Кад улего, затеко гу већ се беше мунула у черге. Поче се соружујем, прво кошуљу, па панталоне... Увати се за панталоне па погеда у њу. Видим да ме гледа, па вуј реко да се окрене натам. Чим се окрену, ја стрго панталоне све гледајећи накуд кревет. Остадо у гаће. Ко да ме је гледала.

- Скини и гаће, немој да забравиш тој, - рече ми!

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

- Леле Јевроске, срамота ме...

- Неје срамота, тој је природно. Скинеш ги такој ласно, ко кад скићаш сено од таван за Булку и Шаруљу. И, иди, плакни се у лавор малко, - рече ми.

- Што да се плакнем и кво да плакнем, јучер сам се бањаја у реку.

- Такав је ред да се плакнеш.

Аха, сети се ја, несам глуп. Она све припремила, донела и лавор с воду. Ја чучну та се зами како личи и приличи. Такав је ред. По тој, дуну у лампу та гу угаси. Полак, лего и ја у кревет. Лего и не мрдам ич. Ма, не дишем. Јевросија легла до зид, ја на ивицу кревет. Вика она:

- Диле, легни си по блиско до мене, ће испаднеш из кревет.

- Еј, Јевроске, навикја сам такој да си спијем на крај од кревет.

- Море, приђи по накуд мене да ме слободиш, малко ме стра у овуј помрчину.

Видим ја да неам куде него се приближи накуд њум. У тај ма, ноге ни се додирнуше! Леле, брале... оне меке, па топле, па... ма нумем да опишем. Ћутимо. Осећам, поче да горим изнутра. Али, и њојна нога се упали. Ја мрдну с руку, кобајагим, да се почешам по моју ногу, а пипну и њојну. И, таман да си врнем руку, кад она рече:

- Ај бар почешај и моју ногу, баш туј ме засврбе куде ме дирну.

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

Ја сабра све што сам имаја од храброс па гу малко почеша на тој место. Кад, она рече:

- Е, с'г малко по нагоре... још малко по горе... е, туј! Ох-ох, баш туј.

Али... кад и она мене пипну за ногу... леле... само осети како ме нешто млатну по пупак! Е, тад ми је све било јасно што викаше татко. У онај мрак, на мене се још више смрачи!

- Ајде, дођи врз мене, - рече она, а ја... изгуби се, не могу се поврнем. Које ћу, јадан, што се мора, мора се, ал одуговлачим па викам:

- Како, врз тебе, не ли ћу те упишорим? - реко а помисли се: куде ћу гу упишорим с моји шесет кила. Море, реко, дај се качим ја врз њу, иначе, пишорење ће буде ако се она укачи врз мене! Полак, ко кад се качим са слубу на таван, поче пребацујем ногу преко њу. Некако се намести изнад њу али, и она се намешћа. Кад се малко спушти, снаге ни се додирнуше... она гола! Гола, па врућа, па мека, па миришљава... У главу ми зазунча, нека ватра ме предузела... Ма на све сам забравија али, једно ми је било у памет: да турим "пупак на пупак"! И беше си такој... таман наместимо пупци, оној си само дође на своје место. А кад се и тој намести како ваља... лелке мајке! Ко да ми се понови онај сан с'с бушење рупу, и оној пропадање... пропадање у рупу без дно! Презноји се ал, искара и туј бразду! И издрља!

Бориша ГАВРИЛОВИЋ • Сарајево

ТЕТАК

Мој ТЕТАК, онижи мршави брчко, живот је провео у кафани. Тетка би сачекивала поштара када дијели пензију да преузме и његову. Нажалост, увијек је већ био дужан у клубу пензионера. Свеска је имала гомилу рецки. Прије рата оперисао је карцином у желуцу. Двадесет година послје болест се вратила и дотукла га.

Одлазим на саучешће. Тетак лежи на кревету са повезом око главе да вилица остане стегнута. Звоно на вратима. Отварам.

“Добар дан”, говори покопник. “Примите наше саучешће.”

“Хвала.”

“Гдје је преминули?”

Уводим их у собу и говорим тетке да сачека у сусједној соби. Стављају леш на носила. Вежу га око груди, кукова и ногу. Износе.

“Никад ништа лакше нисмо носили”, говори покопник. “Беризе, хајмо пробати лифтом, ко ће га носити са седамнаестог.”

Уносе носила са покојником у лифт. Дршке носила вуре изван лифта. Врата се не могу затворити. Подижу носила укосом. Теткова глава пада на лијеву страну. Улазим у лифт и затвара врата.

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

Отварам их у приземљу. Испред лифта је дјечак са мајком. "Добардан", поздрави дјечак тетка.

Мира ГРК • Гајдобра

ДОКАЗ

Испод НАТАШИНОГ имена у школском дневнику, рубрика где је требало стајати име оца, била је празна. Мајка јој је рекла, да јој је отац погинуо у рату и да никога није имао од фамилије. Живеле су на мансарди зграде коју је за тих двадесетак квадрата крова над главом, чистила њена мајка. С времена на време, видела би по неког од комшија који су живели у салонцима иза резбарених врата, који би јој се понекад обратили, на начин, којим су се обраћали својим слатким пудлама. Никога нису познавале у Београду. Нико им није долазио, нити су оне игде одлазиле. Мајчина фамилија је избегла у Норвешку и после бабине и дедине смрти, више им се нико није јављао. Биле су саме на свету.

Мајка је често била замишљена и тужна. Њено лепо, прерано остарело лице, личило је на светитељке са икона, манастира у које је често водила на послушања и молитву. Све што су имале, могло је стати у луксузни кофер од светло браон телеће коже, с којим су последњим летом из Сарајева, пристигле у Београд. Тај кофер, који је толико одударао од свега у том убогом стану, мајка је брижљиво одржавала, и онда би га подигла на ормар и прекрила платном, штитећи га од прашине. Причала је, да јој је тај кофер купио отац, за матурску екскурзију у Италију и да га чува за њену

матуру. Наташа је сажаливо гледала и никад јој није рекла, да се такви кофери већ одавно не носе, и да би био савршен реквизит у неком аматерском позоришту.

Поред чишћења зграде у којој су становале, мајка је спремала и по становима богатих Београђана. Водила је и њу са собом, јер није имала коме да је остави. По препоруци старе професорке универзитета, коју је знала још из Сарајева, једног преподнева су кренуле да спремају неки стан на Карабурми. По ритму потпетица са оне стране врата, неко се лењо приближавао да отвори. Ни лепа, однегована госпођа, са померанцем у наручју, ни мајка са кофом, пуном четака и средстава за чишћење у рукама нису могле сакрити изненађење сусрета. Обе су за тренутак занемеле. Прва се прибрала лепа госпођа и показала им да пођу у правцу дневне собе. Разговор између њих је био неповезан и као да су се трудиле, да нешто сакрију, говорећи у асоцијацијама и помињући неке детаље, којима Наташа није знала значење. Разумела је, да се познају још из школе, да су негде биле заједно, и да је лепа госпођа неком дала нешто, што мајка није могла, иако су је сви убеђивали, да је тако боље.

Кад је Мирко први пут почупао за косу и рекао јој, да је „пасји накот“, није знала шта то значи. Није ни питала. Мајка је увече звала Миркову мајку, нешто је шапатам молила и плакала. После тог разговора, Мирко је више никад није дотакао, нити јој било шта рекао, али је није ни прихватио као остале.

Заправо, често је плакала, та њена мајка. Некад, онако из чиста мира, само би јој рекла да изађе из собе и није је звала себи, по читав дан. А онда би је као распамећена дуго грлила и плакала, и љубећи је у косу грцала: “Муко моја мила, срамото мајкина драга”.

У једно јутро, сиво и магловито, на вратима је куцао судски позивар. Мајка је дрхтавом руком потписала повратницу и кад је отворила коверту, лице јој је остало скамењено, без капи крви. Тог дана није отишла на посао. Рекла је да је боли глава и онда звала телефоном неке људе и све их је питала једно те исто питање: „Је ли мора баш довести дијете, може ли икако без њеног присуства”. Није могло.

Пакујући ствари у светло браон кофер од телеће коже, кратко јој је саопштила, да морају у Сарајево. Рекла је, да тамо има нешто да обави у суду, и да треба у суд да иде и она.

Док су улазиле у зграду суда, мајка јој је толико јако стискала руку, да јој се чинило да ће јој поломити све кошчице. У дугачком ходнику се тискало много људи, неки су само пролазили, а неки стајали пред вратима судница, у које су улазили по позиву. Биле су ту још две жене. Мајка их је познавала. Не сећа се, колико је то трајало, само се сећа мајчиног бледог лица и неких људи које су довели стражари.

Тог дана је Наташа одрасла. И постала су јој јасна сва питања и изговорена и неизговорена. Тог дана, кад је на лицу једног од људи који су стајали поред стражара, препознала своје очи и

кад је судија прочитао „А.Р, М.К, Ј.Б. су оглашени кривим за почињење кривичног дјела злочини против човјечности из члана 172. став 1. тачка г.) Кривичног закона Босне и Херцеговине, а у вези са чланом 180. став 1. јер су употребом силе и пријетње починили силовање, овђе присутних ...“. знала је, да је сав њен живот био доказ у пресуди човеку на чијем је лицу препознала своје очи.

У повратку кући су ћутале. Магла се разишла, а благо мајско сунце је сушило помешане сузе, у најснажнијем загрљају који их је ослободио из окова тајни, мржње и предрасуда. Дуго су још спремале луксузни стан лепе госпође, са померанцем у наручју, која никад није сазнала, чије очи са оптужнице, је понела малена у смотуљку, коју је дала на усвајање и да је то била цена њеног избора. Да је тим смотуљком, кога се одрекла, купила све хаљине и златно прстење које нису могле угрејати студен у грудима и осушити сузу, од које се ноћима гушила.

Валентина ДАБИЋ • Лугавчина, Смедерево

ЗДРАВИЦА

БИЛА ЈЕ то још једна од оних хладних, ратних слободно могу рећи гладних зима. Зашто Бог увек угоди, да када наиђе једно зло, под руку му дода још неколико никада ми није било јасно. Шкрипа снега под ногама, налети оштре кошаве и дебео лед на површини реке нису хтели да попусте иако је већ био крај марта. Испразнили се амбари и подруми, на тавану је висила једна усамљена сува печеница остављена за Васкрс коју нико није смео да погледа, а камо ли да дира. У бурету где је био кисели купус већ се видело дно, паприку из туршије делили су нам на пола да би што дуже потрајала. Само је кромпира било у изобиљу, баба га је као нека чаробница стално вадила из великог трапа тако да га је било за доручак, ручак и вечеру. Једном речју, немаштина, беда и људи у њој. Није се знало за боље, па није могло ни да се сања, машта о нечему лепшем само је било наде да ће једном бити боље.

Много пута сам заспала гладна замишљајући да је лето, а ја у крошњи велике трешње. Берем их са обе руке, додирују ме по лицу осећам њихов мирис и слadak укус у устима. А онда сањам крушку ону жуту, водену када заријш зубе у њу потече сок слађи од меда. Пробуди ме из дивног сна опори мирис кромпира који се кува у великом црном лонцу и који ће уз

мало соли, комад туршије и парчета проје опет бити доручак.

Нашу свакодневницу у овом малом сиромашном селу скривеном међу Хомољским планинама изменио је изненадни долазак не најављеног госта.

Једног леденог недељног јутра, оштру хладноћу пресече звук коњских копита. Пред нашом кућом зауставиле су се саонице које су вукла два прелепа црна коња. На њима је седео човек обучен у огромну бунду са шубаром на глави. Хладноћа нам није сметала да сви онако, лако обучени из топле собе што пре изађемо пред неочекиваног госта.

“Добро ми дошао куме, којим добром по овој међави ? Даће Бог да је само на добро?” рече деда који је први стигао до саоница.

“Добро је, добро... хвала Богу не брини куме. Јуче се уз Божју помоћ породила снаја Јана, родила мушко па ја, ево дођох част да донесем и име да чујем”.

Човек полако сиђе, отресе снег са шубаре и поведе коње у двориште.

Пажњу су ми привукле велике плетене корпе које су биле на саоницама као и сваком детету радозналост ми није недостајала.

Ушли смо у кућу кум и деда су унели корпе спустише их поред великог дрвеног стола. Седела сам у углу поред шпорета и чекала...

“ Кумо извади молим те да се мало почастимо, ваља се... не знам ни сам шта је све Драгиња ту спремила”.

Баба поче да вади, прво су ми пажњу привукле пуслице беле као снег, а онда ораснице па жути ролат са пекмезом који је стидљиво вирио испод њих. Собом за мириса печени петао, велика мекана погача, бут печеног прасета, бели овчији сир... затворила сам очи толико јако да су ме болеле како бих прекинула овај сан. Међутим дедин глас ме је вратио у стварност.

“Нека је кумче живо и здраво, куме није ли ово много сада у ова тешка времена?”

“ Нека куме, затекло се, нашло се... ваља се, само нека је здравља”.

Почеше са здравицама, једну, другу трећу...

Храна са стола ми боде очи, гуши ме нико да ме понуди, нико да крене први да се прихвати јела, а ја дете не смем пре старијих . Седимо око стола, слушамо приче о рату, зими.

Наздравља се

Одужило се . .

“ Е па куме ајде и име да даш, па да кренем ја полако да ме ноћ не ухвати није баш близу”. Рече човек и поче да устаје.

“Нек је здрав и срећан и нека се зове Милутин по твом покојном оцу, а мом старом куму”. Изусти деда. Наздравили су још једном кум пусти и сузу од среће, а мени кренуше сузе од глади ...

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

Испрати смо кума, сумрак се полако спуштао на село.

Брзим корацама смо се вратили у кућу као да смо се плашили да све оно на столу није отишло заједно са кумом.

Деда је само тихим гласом рекао:

“Ево једите колико вам душа 'оће”.

Погледао је тужно у мене,

“знам чедо моје, дуго је трајала здравица, али шта могу кум је кум”.

Ништа више није било битно, те ноћи ни сам сањала крушку, само сам се пред спавање помолила за здравље малог Милутина... .

Стефанија КОЦИЋ • Врбовац

БЕГ

Нисам водила тако лош живот, али су ми мисли биле лоше. А од њих све почиње, зар не?

Лутала сам, бесциљно тумарала тмурним улицама града, одевена у скупу одећу која ме није чинила срећном. Да ли срећа може да се купи? То је питање које сада никада не бих поставила себи, а тада је красило сваку страну дневника, лепо исписано мастилом које се не брише. Људи воде испрограмиране животе, од јутра до ноћи, од данас до сутра, навикла сам на то и као да нисам имала снаге да се супротставим учмалом начину преживљавања, јер то живот није. Дани су били тмурни, соба ми је мирисала на влагу, нисам чула музику, тачка на зиду ми је била најзанимљивија, рекло би се, с обзиром на то да нисам скидала поглед са ње. “Нагла би главу устрану, на раме, али бол би и је тамо пратио”- речи су чувеног Хандкеа којима могу да опишем свој “претходни живот”. Изгубљена у простору, нисам се чак ни запитала које је годишње доба и да ли ће ми можда донети нешто ново и лепо, тако кивна на живот који ми је узео све, говорила бих. Била сам јединка у маси људи и лагала бих кад бих рекла да сам себи придавала значај. Корачала сам по калдрми, погнуте главе, и нисам обраћала пажњу ни на људе, насмејану децу, трубаче на углу, сунце које се одбија о прозоре зграда и

распеван хор на тераси Уметничког факултета. Ако се неко пита о чему сам размишљала, не знам да ли бих уопште и одговорила. Вероватно бих промрмљала да сам хтела себи да одузнем живот, али ме не бисте схватили озбиљно, а када би вам речи допрле до ушију, можда бих већ била далеко, испраћена речима: „Била је добар човек“. Зар свету нису потребни такви људи?

Зашто онда одлазе? И ако јесу “добри” зашто, пре свега, нису добри себи?

Која је дефиниција доброг човека? Да ли ти тај епитет доделе људи који, гледајући у твоју раку, себи придају значај што су те познавали? Сутрадан већ забораве, јер се само истина памти. Елем, корачала сам по калдрми, погнуте главе, и једино чега се сећам је шркипа гума. Пробудила сам се у болници, угледала болничарку која ми је рекла да ће бити све у реду и да сам пуком срећом остала жива. Да ли је била пука срећа или је неко само имао другачији план за мене? Опоравак је дуго трајао, дани су текли споро али сам макар имала времена да размислим о свему, као да нисам имала све време света и раније, али нисам тога била свесна. Све је текло по плану до једног дана, када ме је пробудио јак бол у грудима. Дан је био тмуран и сивило је прогутало чак и осветљене ходнике болнице. Тело ми је било исцрпљено од лекова и сваки дан је био исти, тмуран и сив. Понављам те речи јер су обележиле један добар део мог живота, који се чинио вечним. Мислила сам да не може бити горе, и даље незахвална

што сам преживела, док се није спустила ноћ. Смирила сам се, када су лекови коначно деловали. Почело је да ме пробада у грудима али не бол него нешто много јаче. Светла у ходнику су била пригушена али сам ја ипак видеала зрак, налик Сунцу, али с обзиром на то да није био дан, шта је онда било? Сада кад бих покушала да објасним, само бих гомилала речи па би можда ова прича и изгубила смисао. Назваћу то ВЕРОМ, у боље сутра, у лепоту живота, у љубав, осмех, загрљај и реч. Упорно сам покушавала да разазнам лице онога ко ми је дошао у посету али нисам успела. Али та светлост у мрачној соби и топлина у одвећ хладним болничарским собама је говорила много више од сваког слова и сваког погледа. Лице нисам разазнала али ме је из тог бунила истргао глас, Његов глас. Рекао ми је да верујем, и ма колико то једнолично звучало, крије суштину. Нисам разумела испрва, али сам осетила топлину око срца. Та топлина ме прати и дан-данас, као та светлост сваки кутак моје тадашње собе. И ево ме, грлим старог оца и мајку, љубим им очи које ме, и поред свега лошег, никада нису гледале као грешницу. А грешила сам, грешила сам много. У једној руци ми мајчина рука, у другој шољица са кафом. Тек сада примећујем колико је лепа. Оца одаје грцање, покушава да сакрије сузе и журно подешава стари радио који је производио звук уз који сам маштала да постанем балерина. И постала бих, да сам била свесна њиховог топлог загрљаја који је и без речи говорио много, али никад није касно. Није касно за срећу, испуњене

снове и исписане странице споменара. Нисмо сами, макар имали и само себе. Сада кад ми је више од пола живота прошло, схватам да је требало другачије. Но, нека. Схватила сам, требало би да се препустим, да ми тело одигра победносни валцер, да се осетим живом. У следећем тренутку се чак и нисам сећала бола, ожилјака по души и уплаканих зора. Сећала сам се само трена када сам животу дала другу шансу, ону коју свако од нас заслужује. Пробудила сам се у кревету у коме сам као мала маштала о животу, радосна што могу поново осетити мирис тек опране постељине, прошлогодишње дуње на ормару и тек спремљеног доручка. Чујем мајчин глас из суседне собе и грају деце из комшилука. Птице најављују почетак пролећа а мени је пролеће у души. Отац се шали вазда на мајчин рачун и чита новине. Дочекују ме загрљајем и по први пут се осећам живом. Испијам први гутљај кафе и загледана у њих схватам, људима је мало потребно за срећу.

Војин НЕДОВИЋ • Бијело Поље

КОКОШИЈЕ ВРИЈЕМЕ, ИЛИ ОРЛОВСКО НЕВРИЈЕМЕ

Уколико ОБЈЕКТИВНО сагледамо ситуацију видимо да човјек и орао нијесу толико различити. Обојица првенствено вребају кокошке. А да не помињемо човјечије дивљење тако егзотичној врсти. Златни орлови привезани на врхове штапова или просто на парчету платна (неријетко се дешавало да људима то платно буде свето и разапето на разне зграде) стизали су куда и људска нога. Но, све се то чинило узалудним. Орао није примјећивао себе у одразима људских очију (а из поузданих извора се зна да орао има добро око). Изгледа због висине. Или је просто само вребао кокошке. Зато ће ова моја прича, драги читаоче, изгледати помало фантастично. Налик бајци. Али ништа фиктивнија од оне кржаве бајке коју су кокошке често међу собом рецитовале.

Тако је наш орао данима хватао кокошке оправдавајући то свеопштим интересима за обје врсте. Обично је држао ватрене говоре, док би му кроз кљун испадало по неко кокошије перо. А кокошке, онако занешне причом орла, слијепо су пратиле његову вољу. Ипак он високо лети. Види оно што њиховом приземном оку није видљиво. Тако би некада и усред ведрa дана, орао говорио о тешким облацима пуним

кише. Или не дај Боже снијега, који стижу с околних висоравни. Без иједног облачка на небу. Понекад би се и нашла нека мудра кокошка прије вјерна свом оку него ли кокошијем перу што вири из кљуна орла. Брзим потезима орла та кокошка би увелико добила способност лета, магично нестајући под окриљем ноћи. А онда би услиједио ватрени говор. Говор о светој дужности кокошака и оних недовољно посвећених тој дужности. И тако пар говора о паразитима (при чему нијесу ни знали за значење те ријечи) и велеиздајницима. Уз пар покушаја „преврата“ и неколико кокошака мање ствар би се вратила на старо. Само се питам, одакле се појавила информација да је на том говору дошао црвених крила и канџи, а да су га кокошија пера из уста спопала као штучавица? Убрзо су се све кокошке повиновале орловој мудрости и замијениле своје погледе и очи његовим. „Будале су с очима слијепе“, рече једна необична кокошка толико мудра да се не би могла сматрати кокошком. Но, наравно, и она као таква бјеше сврстана у ништа више до обичне кокошке. Чак су и њене мудрости биле забрањене. Временом, кокошке су бивале све мршавије а орао све већи и дебљи. Генерације кокошака су долазиле и одлазиле а орао је остајао исти. Али, како се број кокошака повећавао орлу је бивало све теже да надгледа све. И то упркос свом лету на висини и оштром оку. Тако је почео унајмљивати кокошке од повјерења да обављају његов посао. Обећавао је орао све. Поготово могућност лета и пун стомак.

Ваљда је једноставно таква психа кокошака да брзо забораве да не могу летјети. Упркос изгубљеним килограмима. Убрзо, створиле су се посебне јединице кокошака задужених за све. Међу обичним кокошкама је завладао хаос. Није се знало коме вјеровати а пред ким рећи своје мишљење о орлу. Те се тако кокошкама судило (најчешће по летећим могућностима кокошака које је орао прилагодио себи). Спроводио мир, прегледале мисли. Кратио превише дуг језик (да би се послуже поновно лијепо приликом орлових силовитих говора) и оно најважније водила „добротворна“ брига о њима.

Међутим, ту долази до једног благо речено феномена. Другу ријеч не могу изрећи. Јер, како рече она мудра кокошка у једном разговору са мном „ За кокошку и орла не питам, а што стрепи лаф од гуске?“. Тако и ја дрхтим пред мишљу да моја фантастична прича може бити заплијењена ради „бољег“ добра. Јер, ипак кршим орловску коректност.

Наиме, кокошке су полако почеле прелазити у орлове. Ваљда је научно име за то прелетач (јер након те трансформације добијају могућност лета). И не само да би се званично звале орловима, већ би полако и постајале један од њих. И њима би стомаци порасли за читаву једну кокошку а из кљуна испадала перја, до малочас својих сународника. Консултовао сам се са мудром кокошком са почетка ове приче, која је сада већ почела јако кашљати и искашљавати крв од немаштине. „Тек соколу прво перје никне, он не може више мировати,

него своје размеће гнијездо, грабећ сламку једну и по једну, с њом пут неба бјежи цијучући", јесте одговор који сам добио. Мудра кокошка је издахнула а све кокошке су се окупиле да је испрате на вјечни починак. Али авај, како то и бива мудра кокошка је сахрањена на врху стрмоглавог крша једино доступног орловима. И то захваљујући њиховим крилима (широким као двије кокошке) и способности лета. Неке кокошке су тврдиле и клеле се у орла да су видјели да једна добро оглођена кост мудре кокошке пада са крша.

Шта ће на крају тешки зимски и кишни облаци, када заиста дођу, спрати од живља? Не орлове. Они лако лете изнад облака гдје стално сунце грије. Већ оне што стоје приковани уз земљу. Стомаке сите обећањима тако да глад не осјећају. Генијалан изум. Та ријеч. Осим што гвоздена врата отвара она изгледа и храни. Дани мудре кокошке су одбројани. Њени списи са мудростима просто бачени у ватру. Означени као непотребни од стране орловске комисије. Ко зна. Можда је то за њихово боље. Можда управо та ватра угрије кокошке када стигне невријеме. И то баш у прави час. Метеоролози најављују суначно вријеме са мјестимичним небом од орлова. Они су своје мјесто под Сунцем нашли. А кокошке? Кажу да слијепо тумарају под окриљем мрака насталог од орловског невремена, гледајући у ријетким сјенкама одраз кокошке или орла. Но, све је то у оку посматрача.

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

Те остаје само оно једно. Да ли укинути орла или кокошке?

Једноставно.

Само је важно да схвате да су обоје птице.

Данило КОЦИЋ • Лесковац

ГОДИНЕ ДОЛАЗЕ У ПОЦЕПАНИМ ЦИПЕЛАМА

Младост се подсмева похабаним годинама. Не зна она да ће брзо доћи! Док израсте неколико; мало више пролећних трава. Старост се сместила у излизано трајање. И оно ти смета. Прети да нестане као подивљали пожари. Извршили задатак, то им је било најважније. Започео да се играш скривалицама. Иза своје сенке. Машташ. То је лековито. Води радозналости и гаси тугу. Прелиставаш своја сећања и пожутеле књиге у соби. И њих си напустио пре пола века.

Тражиш затурене најлепше боје пролазности. Ниси био талентован за све. Срећом, најтеже ствари те нису мимоишле. Тако најбоље проверио снагу пролазности живота.

У једној од књига, живот је записан као музика. Ретка су то дела. И чувају се као најдраже успомене. Твоја давно напуштена соба била је књижевни излог. Личила је на обичну просторију. У њој се осећа заносни мирис старих поклона. Ниси бирао одабране књиге, али као да јеси. Корице ти нису биле важне. Садржај оцењивао тек када си књигу прочитао. Неке ниси ни стигао. Младост је била бржа од сваког заноса. Писао само повремено. Мајци и оцу.

Кратка писма. За друго, у пролазним годинама, мало времена.

Саставио само неколико књижица. Колико да се назовеш писцем! Из провинције! Као да је то нека срамота. Ниси волео снобове. Сељачки живот добро разумео. Боље од свога заборављеног тренутка. То се зове памћење за дане који пристижу. Године долазе у поцепаним ципелама. И подераном оделу. Повремено ниси веровао ни себи.

Покушао да нађеш одговоре. Они су били изгубљени у затуреном времену. Док си прелиставао старе књиге био си свој. Синула ти мисао као да никада неће отићи! Твоја порука младости: непрестајање на пристајање.

Живео си ван правила: по своме! Никога то није требало да интересује. Дошло време да се прелиста инвентар успомена. Ако је могуће. Сада, то је једино и преостаје. Ако знаш да се сећаш и ако буде било времена. Сумњаш. И то је добро. Значи, и даље мислиш. Успорено. Довољно да се осећаш како си међу живима! Макар привидно!

Неки писали прича о људима средњих година. За то ниси имао времена, не сећаш се тога доба. Радозналост те није занела. Ни повремени посетиоци твога родног места. Ни јунаци доба твога доба. Време и они нестали као мехур од сапунице. Немаш посебне захтеве, ни очекивања. Све што најважније било, догодило се! Несрећно је годинама страдало твоје памћење. Успут, неприметно. И за тебе, и друге.

Колективно! Затурен у крајолику загубљеног очекивања.

Живот ти се намећа као неразумна прича. У суштини, то је тако, нико те није схватио до краја. У ствари, нико није ни разумео шта је почетак. Шта је крај самога краја и шта преостало. Ниси писао дуге приче, ни дуге романе. За вежбање, било ти је потребно мало простора. Ниси посвећен поезији као начину живота. Више је волиш, него што је разумеш. Смисао песме није у љубави, него у разумевању! Бар тако ти се чинило! Или можда је то лажна слика лажне слике. Ниси стигао да довршиш своје дело. Још није крај. Можда ћеш успети!

Ниси разумео понешто од нешто. Ниси разумео довољно свет око себе. И други распоред првог распореда ствар. Чувао старе приче; само су, негде затурене. Мали део је у твојој глави. У давно затвореним фиокама и несећању.

Сећаш се одломака. То су само сличице из живота који ти је наметнут. Још ниси направио списак добрих људи. Њима ниси пожелео што ће се теби догодити. Молио се као да ниси знао да ће доћи старост. И без молбе, свима је исто записано. Улични чистачи те храбрили. Хтели да будеш бољи него што јеси. Њих си разумео као слику вечите наде. Као нежну бајку пре спавања. Као слику изван свих слика. И као наду свих нада!

Твоја животна зрелост нису године. Твоја животна зрелост: оно што се иза њих крије. И

оно што ће бити тек откривено. Ниси ишао лаким путевима. Ниси ишао далеким друмовима. И непрегледним пределима. Њих си једном видео и више никада.

Твој свет био је јасан: као и живот. Нестварно-стваран. Обичан, тугаљив, несхваћен и далек! Тражио у речима немогуће. Проналазио само део тог надања. Довољно да будеш задовољан.

Нису те напустиле идеје минулог доба. Само су добиле мирис балеге. Отуђеност ти је суђена. Побеђивао си је повременим излетима у непознато. У пределе, далеко од завичаја. Ниси заборавио заносни мирис липе. И дивне, тужне слике, крај старе, оронуте куће. То те чувало сваког заборава. И отуђености од младалачких корена.

Твоје планинско разумевање стварности те лечило од туђе бољке. И свеке врсте заноса. Волели да те слушају, нарочито у смирај дана. И ноћу, када је дувао северац и падао снег. Ниси никада заборавио заборављене. Ниси заборављао остављене, нестале, далеке људе. И није те мучило размишљања о срећи. Јер, признајеш, несрећа ти много боље стајала.

Болела те глава када су сви причали о пропасти. Као да је то нека новост. Цело људско трајање је у знаку те бољке. Радост је постала споредна ствар. И зато јој је цена превисока!

Мислио кроз наочари које ниси носио лети. Нису ти биле потребне ни у излизаним годинама. Прашњави путеви те нису замарали. Више

волео њих него велеградску галаму. Свет у граду ходао је умивеним улицама. За тебе су оне одувек биле стране. Испробао си живот у свим варијантама. Ниједна боја слике није остала до краја. Једино што си понео из завичаја биле су успомене. Звезде те молиле да их насликаш. То си урадио и када их ниси видео. Када је ведро ноћ, ниси се трудио да их бројих.

Бојао се далеких предела и непознатих људи. Сећања су ти једини замак тишине. Веровао добрим људима. И лепом дану које те учило доброти. По очима препуних сузама препознавао смисао људских мука.

Пола века живиш од сећања. То је једино сигурно трајање. Све остало је – несталност. Смисао опстанка видио само у тугама пролазности. Баналност те замарала, као дуге зимске ноћи.

Природа у твоме оку сећа се прошлост. Није иста као данас. Препознајеш драговољне мотиве дечачких слика. Колорит твојих пролазних дана има боју туге. Уздах појачава сенку. Пролазност те нагони да видиш само део стварности.

Умориш се повремено од свога умора. Не памтиш више речи, јер их нема. Тишина ти постаје лековита. Као пролећни поветарац. Огледала ти ремете илузију стварности. Средом, то те више не узбуђују. Другачије видиш себе иако не видиш добро.

Посматраш део свога ока као најдражи кутак. Као преостали остатак дана и трајања.

Завичајне ноћи у овим годинама су тужне. Зато те повратак враћа у време који си упамтио. Повремено си особен и самосвојан. Срећом, други те тако не виде. Не вређа те, јер већина не жели истину о себи.

Први период живота назвао си - младалачки. Други безимени. Трећи, остаје да буде написан. Разговараш са собом да се не би посвађао са другима. Подсећао се на оно што је вредно памћења. Нажалост, често су стизале оштећене слике. Није било страсти, ни жеље да се то промени. Препустио си да живот тече као планинска река. Њој су, као и теби, други одредили ток. Љутио се, али није вредело. Детаљи твога трајања тек треба да буду исписани.

Повремено уживаш у издајству свога сећања. Невероватно, али истинито. Теши те сазнање да у томе ниси једини. Покушао да промениш живот. Он је скројио судбину људима које си сретао. Сада остаје да се прохода оно што је преостало. Ако се уопште може. Најтежа старачка клетва није смрт, него – заборав. И болесне ноге које су жељне да не буду такве!

Мислиш док не мислиш, јер тако боље размишљаш. Ћутиш и видиш себе. Да није тога, не би препознао друге. У тамном огледалу прошлости крије се слика. Поштовао си експеримент живота. Да тога није било, не би остало ништа. Бежао од сујете, која те стизала. Та слика те повремено претварала у другог. Учинило ти се: без талента кренуо си у живот. Тек касније, открио да си био у заблуди. Научио

да живиш по нотама које ниси знао. Правио сигурне грешке, пратиле те као невреме. Побеђивао, али и губио.

Упрност ти је била врлина. Уз смешак поредио себе са магарцем. Веровао да ниси сличан њима. Тврдоглавост ниси остављао за сутрашњи дан. Време, било је повремено обасјано светлошћу. Преостали део твога трајања окружен полумраком. Или невидом! Ниси увек знао да дефинишеш своје доба. Ни себе, ни друге.

Све је око тебе било у шифрама. Надао се да ће доћи дан одгонетања. Ниси желео да се слушаш када је било најпотребније. Сада не можеш ни да се чујеш. А шта би то и вредело. Чак ни снови нису били нарочито лепи. Само повремено. После доброг дружења и чаше црног вина. Желео да сањаш са другима. И то се повремено дешавало, али се позаборавило. Време је да се своде ненаплаћени рачуни. Ако га уопште буде било! Али, и то је свођење трајања. Да се дозна што се заборавило! И крај новог почетка.

Осећаш, као да не чујеш свој глас. Туђа шапутања су ти много јаснија. Долазе из даљине и неког другог времена. Читао си о уметницима који су сумњали у себе. Неки су завршили пре времена – добровољно. Твоја сумња не иде тако предалеко. Не припадаш њима. Имаш снове, можда ће се и остварити. Да се сете када више није важно за тебе. Читаво твоје трајање у знаку

је нејасних симбола. То те не мучи, јер је углавном тако и код других.

Исписујеш живот у полумраку, усамљен. Као да шаљеш разгледнице из далеког света. Твој глас је нејасан, храпав, старачки. Спреман да утихнеш када завршиш недовршено. Сврстао се у ред генерације пролазних. Она се увелико припрема на починак. Црташ аутопортрет, можда ћеш успети. Та врста уметности код тебе је, за сада, у измаглици. Игре сенки на твојим сликама само су привид. Запитан си над својом и судбином пријатеља. Тражиш одговор на питање које ниси поставио. Говорио: ако они нестану, нема ни твога света. Бити сам, не постојиш!

Бол је постала твоја терапија.

Докони људи се радују када те виде. Знају да си, макар повремено, једнак међу њима. Твој живот није у знаку песничких рима. Њих је све мање, нове песме су ти неразумљиве. Одговор јасан: ти си човек прошлога доба! Или су ови песници из новог времена. Теши те мисао: до тог доба нећеш доћи!

Пре путовања записао си њено име. На дрвету липе поред твоје куће. Било је јулска жега. Липа је мирисала као да је плакало цело село. Тада ниси ни сањао о другом добу. Ниси размишљао да ће будућности бити онаква. Сада је време у бојама прошлости. У знаку изанђалих метафора и рецитованих стихова. Нарочито у добром друштву. У кафанама које су мирисале

на опушак цигарета. И смирај дана пре одлазака поднапитих гостију.

Они су заборавили шта су говорили пре. И нису се сећали шта су говорили после пића. Тако си заувек упамтио сећања која не умиру. Она нестају ни и у данима поспаног месеца. Сада чак и сањаш места на којима никада ниси био. Тако си најбоље схватио да си ограничен у бескрају.

Име твоје велике љубави исписано је једном. За сва времена од којих се неког доба и не сећаш. Остала су биле ту као утеха. После невремена све је могло да буде много горе. Топле људске приче слушао си од других.

Своје приче си записивао. Оне су имале боју непролазне драме у драми. Ни многа сећања нису преживела тест времена. Све се претворило у утопију без почетка и краја. И сам твој рукопис био је нејасан за читање. Као да га је неко други писао. Тако је то када се жури кроз живот. И када се истовремено посвршава више послова. Стрепња је било твоја једина извесност. И када ниси морао превише да стрепиш! Покушао, али ниси успео све да сакријеш. Твоје друго лице било је јаче од првог. Као да си у изломљеном огледалу. Видео си, ту се преламају невидљиве сенке. За свој живот понекад се мало питао.

У времену без времена, био си неиспаван. У доба када ништа није вредно памћења, стао. И то је оставило неизбрисиве трагове на твоме лицу. То је било опасно добро време. И за тебе, и

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

за друге. Био си усамљеник градских четврти. У твом животу владали су повишени тонови. Поштовао си своје време као скитница. Ни сам ниси зна где ће ти сутра бити нова адреса. Само повремено имао поштовање према себи и само повремено разумео себе у бескрају. Ниси хтео да будеш у туђим, новим ципелама, јер си у похабаним био господар времена свога нестајања.

Хелена ШЋОПУЛОВИЋ • Неготин

КОЛИКО СЕ ДУГО ЧЕКА НЕКО КО НЕ ДОЛАЗИ

ИВАНА НИКОЛАЈЕВНА била је допутовала у Париз у октобру. Допутовала – бегала је од рата. Никома није говорила о свом пореклу. Почела је да наступа по кабареима представљајући се као Мадмазел Вивиан.

У јануару је упознала Пјера, он јој је обећао бољи живот. И да ће се развести од жене.

Првог уторка у марту купили су карте у једном смеру до Нанта, а одатле... где их пут одведе. Воз је полазио у 10 и 15.

Пјер је морао да оде из Париза. Остављао је жену, најбољег човековог пријатеља – и дугове. Зеленаши нису најбољи човекови пријатељи. Када је кренуо ка станици, у журби је прошао поред старице која је продавала љубичице. Застао је и вратио се да купи букет својој љубавници.

Са љубичицама у згрченој шаци је и сахрањен.

Кофер је остао на тротоару када су га одвезли у болницу са прострелном раном; није било доказа о његовом покушају бекства. Његова жена мислила је да су љубичице биле њој намењене. Па ипак, пут до Пјеровог срца нашло је само олово.

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

Вивиан је, на дан кад је требало да оду, седела на перону дуго по одласку свог воза питајући се колико се чека неко ко не долази. Да је Пјер убијен сазнаће у сутрашњим новинама. На гроб ће му однети љубичице.

Никола Љ. Божих • Крупац, Пирот

КУЧИШТА КОЛ'КО ОЧЕШ, А ДЕЦА СВЕ ПОМАЛ'КО И ПОМАЛ'КО

ДЕДА МАНЕ, те до дек дојдомо. Дојдомо да на пут не смејеш да излезнеш од чужда кучишта. Шетају се и трчу како деца на панаџур. Ка' појдеш на њиву, у сливник или лозје, и било куде, мора да си понесеш тојагу, кол'ц или кривачку или јед'н леб – вурњак, па ако видиш на зор, ако те нападно, да њи врљиш, па кво буде. Народ се изменил и ишчепил, ка' видиш кво се све работи, само да се чудиш и звериш. Са' су кучишта поважна од деца. Са' сваћи д'н и ночу и д'њу и на ћишу и на снег и на с'лнце има да сретнеш плно народ, свуда редом шетају кучетија, а на прсти има да избројиш бабе и дедови, како шетају унучетија. Това што се дешава при нас сас кучетија, неје само при нас, у нашу државу, много је пострашно у друђете државе, а таја чудила смо од њи научили, па са' леле, епа това смо си тражили. Ка' би тамо отиш'л и видел какви циркуси и каква чудила има, цркал би исти д'н. Кучишта кол'ко очеш, а деца све помалко и помалко. У некоја сел'а и десетине године неје се родило ни једно бебе, па ајде, таја села су поманечка, али у големата, у Круп'ц, у Темску, и Гнилен, у Суково, у Барје Чивлик роде се у годину д'на само две-три бибетија. У твоје време, раџала су се и по педесе' и повише деца у годину.

Рек'оти, деца нема, а кучишта кол'ко очеш. По некада не знајеш кво да прајиш. Саберу се на једно место и по десетина и поред њи не смејеш да пројдеш, иако имаш у руће и тојагу и кол'ц, па чекаш да си разотиду или отрчу на другу страну. Млого пути су нападали човеци и дома су се врчали изапани и оклославени, па су ћи карали у болницу. Посебно је страшно ка' деца иду у школу, од таја пуста кучишта, бабе и дедови мора да ћи воде и доводе. Дошло'је време да сас стра' излазиш на пут, до продавницу, да отидеш при роднину, при комшију. Преди двајес' д'на у Београд, муж и жена се шетали у парк и одједанпут ћи нападла три голема кучетија, човек је покушал да се спаси и одварди, и њега си и жену, неје мог'л, човека су све здрпала, изујела и заклала га, човек је на место умрел, а жена исто све изапана, право у болницу да бар њу спасу. Рекоше да је остала жива, али како че на тамо, това никој не знаје. Дошл'о је време да сам човек нигде не иде, само у групе или че буде страдање. Ономад, на Бору Комендинога кучето, рекоше да је побеснело, а тегај је најопасно, нападло Загорку Туденску, оборило ћу назем, сва изгребана и изапана и еве, четврти д'н је у болницу, не знаје се сас њу кво че буде.

Деда Мане, видиш ли кво се све издешавало, некада се народ плашил од рат, а са' се плаши од кучишта. Променили се и закони и дошло је много блесаво време, да не смејеш ни сас камик да се гачнеш, још малко, па нема да смејемо ни да окнемо по њи да ћи не би уплашили. А, она могу и да ни обарају наземи и да ни дрсају. Те, до дек смо дошли деда Мане. Са'

су кучишта позаштићена од човеци. Ако га случајно удариш сас нешто и ако се ускоичи, одма ти се подноси пријава и сигурно идеш на суд. Ка' отидеш на суд, не можеш да се спасиш, обавезно те кажњавају сас паре, а може и сас затвор. Кажњавају човека због гачкање и нанесен страа на куче. Деда Мане, разбираш ли кво ти све казујем. Ка' куче изеде човека и напакости га, још малко па и нема кога да кажњавају, газдете се ваде да неје њино и тека пројде без казну, а човек не може да оздравеје и опраји се и по два, три месеца. У твој'е време, ни једна селска кућа, па и градска неје била без куче. Који су били побогати и чували овце, чували су голема овчарска кучишта. Свако овчарско куче је имало на шију железну б'цкаву гривну, како оклоп да ћи курјаци не може удаве. Домаћинска кучишта су си седела у своји дворови и несу излазила на пут, несу сћитала по село и по путишта. Једна су била врзувана сас ланац и на жицу трчала по двор и тека су лајала ка' се зададе чужд човек. Са' кучишта не чувају ни куће ни човеци, са' су како пашитна, иду куде си очеју.

Са' ка' ти кажем нешта друго, че се заледиш, чудиш и звериш. Са' се по некоја кучишта чувају у собе и живе си сас човеци. Таја кучишта окају „кућни љубимци“. Слободно се шетају по собе и по станови како и човеци. Каче се по столице, по софе, по кревети, лежу на јаст'ци. Али, има и пострашно и това нема да ми поверујеш. Преди два месеца, једна жена ми рече да и они имају куче и да га толко обичају да си сас њега и спу, да га турају међу њу и мужа си, тека легају и тека се буде. Оно се научило, па чим залегају,

оно си само дооди и завира се међу њи и тека се гушкају сас кучето. Те до дек смо дошли деда Мане, да спимо сас кучишта и да се сас њи пригрчамо. Знам, нема да поверујеш, и ја нес'м поверовал, али са' сам и поверовал.

Ка се разболи куче, све се мањује, и цела кућа је около њега, тресу се и само што не викају. Не чекају ништа, одма трчу при доктора. Тамо се преглецује, побледели како крпа и стравују кво че им са' рече. Ка' се види кво му је, давају му се лекови, који и повише коштају него за човека. Кад га врну дома, остављају га у кревет, увивају га и од њега се не одвавају. Чул сам да некоји узимају и боловање док кучето не оздравеје.

Кучетија купу у каде, куде се сви купу, и млади и стари. Купу га сас разни сапуње и некакви шампони. За њега си имају посебан пешкир. Ка' га окупу, бришу га како бебе, а после га сас фен суше да не би назебло.

Кад треба да га шетају, ако је лоше време, ако је студено, на ћишу или снег, облаче га како бебе и чарапци му навлаче на нође. Ка' се врну из шетњу, улазе право у купатило да му стуре чарапцити у омију нођете и избришу га и пуштају га да се шета по собете и да си лежи по креветити.

У твоје време, ка' се кучка оштени и по десетина кутретија, газда по некада остаји по некоје, а остало у коше и врља у Нишаву или у ровину, па какво њи Бог дава. Ка' би са' некој тека напраил, не ћине му казна и паре и затвор.

Са' има некакав кучешћи азил, па ћи тамо сабирају и тамо једно време живеју.

Тија „кућни љубимци“ не једу свакакву рану. За њи има специјална, посебна рана, окају ћу гранулати и това њи купују. За једење њим купују специјални тањири, а тека исто и за пијење воду. А, водуту, стлано мењају да не застареје.

Прошлу годину сам ја лично чул на телевизију ка' једни предлагају да требе да имамо и полицајци да бране кучишта по путеви, да чувају деца од кучишта и кучишта од човеци. Значи, очеју да имамо кучешку полицију. Те до дек смо дошли. Исто сам преди шест месеца чул да че се предложи да у школе уведу смерови да децата уче да подшишују и шишају кучишта, исто тека и за мачће. Са' видиш ли до дек смо дошли.

Деда Мане, доста сам ти казал, али нес'м све. Ка' се врнеш дома, че имамо време, че чујеш и други резили и чудила, па се по малко и плашимо како че све това да поднесеш. Че ти давамо сваћи д'н, па и два бромазепама да те смирујемо док се малко не привикнеш и не научиш.

Ајде у здравље,

Твој унук Коца,

Лазар ЖИВКОВИЋ • Љуберађа

ЈИН И ЈАНГ У УЛИЦИ ЈАСЕНА

СЕЋАМ СЕ као да је јуче било. Снег је шкрипао под нашим ногама од силине којом сам вукла оца. Желела сам по сваку цену да што пре стигнемо на стадион иако ми тада као десетогодишњој девојчици и није било сасвим јасно шта ће се тамо одиграти. Гужва у граду била је несносна и деловало је да сви људи иду у истом смеру и на исто место. У почетку као мали потоци а потом као све веће речице и реке колоне народа текле су ка месту за које је отац рекао да ће те вечери бити центар света. Засигурно, до тада у свом животу нисам видела толико људи на једној гомили. На стадиону је моје узбуђење дошло до врхунца и била сам очарана свиме што сам видела. До тог дана ни сањала нисам да постоји толико држава и застава, све је личило на једну од наших школских свечаности само са неупоредиво много више учесника. Гомила боја и барјака, људи који су обучени у најразличитија одела парадирали су и махали маси која је дошла да их види. Без сумње, на мене је најјачи утисак ипак оставила девојка која је носила штафету са пламеном. Била сам очарана њеном лепотом, савршено белом униформом и грациозним кретањем. Док је трчала ка врху и за њом су се дизале шарене заставе могло се осетити како је свима застао дах и сви погледи били су на њој. Тренутак када је запалила бакљу

остаће ми заувек урезан у памћењу. Цео стадион је тада горео од силине радости и усхићења, у мојим очима бљеснуо је пламен и тада сам и ја заиста помислила да је мој град центар света.

Осам година касније у мојим очима је поново пламен. Моје Сарајево поново је центар света. Ја поново стојим док нетремице и дрхтећи посматрам ватру. Овог пута то дрхтање није последица узбуђења једне мале девојчице већ страха одрасле девојке. Немо гледам како гори Олимпијски музеј, место које чува успомене великог догађаја који има тако значајно место у мом детињству. Нажалост, музеј није једино место које гори ових дана. У последњих пар недеља много је зграда, институција и кућа које су погођене и биле у загрљају пламена. Слике и прилике које свакодневно виђамо на улицама нашег вољеног града подсећају ме на то како сам као мала замишљала пакао. Толико тога је изгорело, много људи нестало, градом влада страх за голи живот који се осећа у мирису потеклог од превише паљевина, нефункционалне канализације и лешева који су све чешћи приказ. Као да се у атмосферу над нашим градом излучила велика количина узнемирености, коју не можемо видети али је осећамо при сваком кораку и чујемо је сваки пут када угледамо неког рањеног или убијеног како нам шапуће да следећи можемо бити управо ми.

Зовем се Амела Ристић. Колико год да сам у животу пута чула да су моје име и презиме у контрадикторности као и сами моји родитељи и њихово порекло, ја ипак складно живим у

улици Јасена у Сарајеву са својом млађом сестром, оцем и мајком. Барем сам живела док се ово овде дало назвати животом. Последњих неколико месеци ваздух је овде загушљив. То није она уобичајена загушљивост сарајевског ваздуха већ је попут оног момента тик пред летњу олују када је ваздух налик оковима обешених о врат свакога од нас, када је притисак у свакој глави толико висок да се нико више и не нада да невремена неће бити већ га сви једва чекају јер просто трепери у ваздуху. Невреме у Сарајеву трепери већ извесно време. Сваког дана, након вечере и након што сестра оде на спавање, отац и мајка кренули би причу о најновијим информацијама које су чули на послу. Тих дана крупне политичке одлуке биле су свакодневница. Проглашења независности, одвајања, формирања војски биле су само неке од ствари које сам чула кроз те ноћне разговоре родитеља покушавајући да се сва та сазнања задрже у мојој глави тек онолико колико времена њихов глас допире до мојих ушију. Већина нас били смо тада само неми посматрачи дешавања на које никако нисмо могли да утичемо али су она свакако деловала на нас. Признајем, трудила сам се да будем нема више од осталих, несхватајући озбиљност целе ситуације можда и због преокупираности једног личног рата који сам водила са извесним Халилом. Постало је горе када су отац а касније и мајка престали да одлазе на посао. Њихови ноћни разговори постали су целодневни а брига за мене као и покушаји да ме што више

освесте околноси у којима се налазимо достигли су врхунац. Премда су ме у кући задржавали колико год су могли, није било начина спречити ме да увече одем на окупљање петорке, како су моји пријатељи називали наша вечерња дружења, иако нас је већ дуже времена било значајно више од пет чланова екипе. Никада нисам волела да на своје име качим епитет непослушне ћерке али су љубав према Халилу и жеља за виђењем са њим биле толико јаке да су надвладале сва морална начела, рат и опасности које вребају. Међутим, оно што нисам очекивала јесте да ће ми управо та наша дружења скинути повез са очију и покати ми шта се налази око нас.

Мало по мало, број чланова наше екипе смањивао се. У почетку то није било толико чудно али су се временом окупљања петорке заиста поново свела на окупљање петоро нас. Наравно, све док смо Халил и ја били део њих ја нисам превише марила за остале, али заједно са смањењем броја пријатеља дошло је до повећања разговора о ситуацији у граду. Оно што мамини и татини разговори нису успели, учинило је друштво. Полако су све остале теме постале исцрпњене и непримерене времену док се једна једина наметнула. Тако смо једне вечери дошли до сазнања да ће се у нашем граду сутрадан одржати демонстрације за мир и одлучили да учествујемо у њима. Да будем искрена, и даље сам била најмање упућени члан екипе, није ми било најјасније ко против кога демонстрира као и генерално ко је на којој

страни а још мање која страна је права али само помињање речи мир у називу као и жеља свих пријатеља а и мог Халила била је довољна да будем заинтересована. Нажалост, једнако интересовање није делила и моја мајка са којом сам се тога дана први и једини пут али нимало занемарљиво посвађала. Кућа се тресла од викања и једне и друге, имала сам утисак да нас цело Сарајево чује и да се највећи сукоб дешава управо у нашем дому. Звук наших гласова одбијао се о зидове и као да се враћао нама и давао нам још већу снагу да буком, циком и ломљењем ствари изнесемо своје аргументе. Једино што ме је спречило да упркос противљењу мајке одем на демонстрације нису били њени добронамерни савети нити њена искрена брига већ закључавање. Оставши сама и закључана у својој соби осећала сам неко чудно, до тада непознато, осећање које је било одређена врста фузије туге, бола, беса и огорчености. Осећала сам да сам издала Халила и да нисам уз њега у најбитнијим тренуцима. После неколико сати плакања и беса, када ми је у телу остало довољно енергије једино за дисање и седење крај врата, мајка је отворила врата и ушла у собу. На њеном лицу видела сам да се десило нешто страшно али још увек љута и уморна решила сам да задржим радозналост за себе. Након неколико тренутака непомичног гледања у мене, спустила се на под, чврсто ме загрлила и кроз сузе прошапутала да су две девојке убијене на демонстрацијама.

Увече сам некако успела да се извучем из куће и одем на старо место, не знајући шта се десило осталима, да ли су сви живи и да ли ће доћи. Чекала сам и чекала, било је мрачно, пусто и страшно као никада пре али сам се надала да ће се неко појавити. На крају, после дугог чекања, појавио се онај кога сам највише и прижељкивала. Иако сам на срећу пропустила сав ужас који се десио на демонстацијама, имала сам прилику прочитати га са Халиловог лица. Био је блед, преплашен, лице му је било прекривено хладним знојем, имао је поглед који никада раније нисам видела, сва радост његових плавих, разиграних очију као да је заувек нестала. Оно што ме је још више запрепастило биле су његове речи. Од њега сам тада сазнала да сви пријатељи који више не долазе, то чине јер се окупљају сами, јер су, како је Халил рекао, сада на другој страни, део другог табора, коме и ја припадам. Такође ми је рекао и да смо нас двоје сада на супротним, непомирљивим половима. Сломљена његовим речима и без могућности да кажем било шта остала сам да стојим и гледам како се без окретања удаљава од мене. Немајући снаге да више плачем кренула сам пут куће где ме сачекало ново изненађење. Мајка и отац били су у истом издању у ком смо биле она и ја раније тога дана. Отац је, сазнавши да ће живот за Србе у Сарајеву постати све опаснији због потенцијалне одмазде решио да нас све пресели из града. Мајка, решена да остане у граду у ком се родила, говорила је да је рат није само у Сарајеву и да не

можемо побећи од њега. Како је расправа постајала жустрија аргументи су пратили то те је на крају мајка изјавила да је једини који на нашу породицу ставља потенцијалну мету освете заправо отац и његово порекло. По први пут сам тада родитеље нисам видела као складну целину већ појединце, припаднике два народа, два порекла, две културе и поднебља. У немогућности да гледам како се рат полако увлачи у све поре нашег града и друштва па тако и у наш дом, зграбила сам сестру и одвела је на њено омиљено место за игру у дворишту. Њене сузне очице, уплашене али не и свесне свега што се дешава биле су ми једина нада док је рат у позадини одјекивао, што гласовима у нашој кући, што оружјем на околним брдима.

И данас сам овде, након двадесет дана пакла у којима сам изгубила љубав, учила сав несклад своје породице и постала свесна околности у којима живимо, стојим испред Олимпијског музеја, гледам како пропада последња ствар коју сам волела у овом граду, схватавши да живот у овом граду више никада неће бити исти и да ће чак и успомена на заједнички живот изгорети у пламену.

Драгана МИЛУТИНОВИЋ • Београд

НЕГДЕ НА СРЕДИНИ – ГЛАД

... СТАРЕ МАПЕ И ГРАНИЦЕ, нове мапе и границе, административни прелази и непрелази, и ми, људи! Пролазни у пролазу. Зар нисмо и сами ограничени? Глађу, жеђу, телом? Но, наша тела, нисмо ми, ни наши гени, ни очеви. Теши ме и забавља духовност док ми се оглашава гладан стомак. Мислим на кафану. У недођији су оне најбоље. Док вучем ову торбетину већ два километра од искључења с ауто-пута Београд–Скопље, државне границе ми ништа не значе. Моје је царство на небу, на земљи су рушевине, треба само мало сачекати. Али! не гладан чекати! Физичка близина Косову пољу ми једва умањује потребу да нахраним грешно земаљско тело.

Мислим тако у себи, док моја сапутница корача некако домаће - као да је већ била овде.

– Ниси први пут у Прешеву, види се.

– У Прешеву је немогуће бити први пут, почне се од другог – рекла је весело, успоравајући ход.

– Извини, тешко те пратим, мислим о некој кафани у којој бих могао да се поштено окрепим.

– Мислиш хан, гостиону? Осећаш ли страст Истока, Турчине? Замисли, петсто година. Зато ти имаш тако препланулу пут. Можда боље тен,

пут му дође некако хрватски – погледа ме са смехом у очима. Шалим се, наравно! Који би луди Турчин уосталом освајао те твоје гудуре и штекове, у родној клисури – много то цимања. А од понедељка школица, службица! Спреман?

... Време у мојим представама о кретању кружи око сопствене осе. Почетак те осе би морао бити Југ – мој Југ, твој Југ, било чији Југ. И онда, онда би време морало да иде ка Северу, ка свом контрасту. То сам некада учинио и ја. Ја сам моје време. После студија кренуо сам с Југа на Север. Север је звучао као ухлебљење. А ево ме, прилично гладан, на још јужнијој тачки од оне са које сам кренуо. Кружим као орао над својом сврхом.

– Осећам страст Југа - одговорих јој. Исток су ми сада Буде и Веде, не Османлије.

Центрипетално кретање ка свом средишту – свом центру. Географија је променљива, душа није, глад није... Самсара или сарма! Овде, на периферији, у долини, насукавају се криминалци, курве, нарко-дилери, корумпирани милицајци, нецарињена роба, тетовски пасуљ и македонска паприка, флија и баклава, густе магле и неухрањени пси. И ја. Подучаваћу албанску децу државном језику. Зар није доста рећи језику. Са ким то још држава уме да разговара?

Можда ћу за коју годину написати причу и она ће почињати овако: Мокра месечина расипа светло до самог улаза старе задружне зграде на којој пише „Комбинати“, у градићу П, који се

*башкари у долини – баш као Лос Анђелес у пусти-
њи. У глави стихови:*

“Well, I just got into town about an hour ago
Took a look around, see which way the wind blow
Are you a lucky little lady in the city of light
Or just another lost angel, city of night...”

*Као Нојева барка светли под месечином
кафана. По једноставној архитектури личи на
скромну сеоску школу. Задруга – барка – кафана
– школа; као мапа пута, као возни ред. Мада, зар
је важно? Важно је име “Комбинати”.*

– Најзад! Хајде сад да уђемо и угрејемо се!
Помаже Бог, кафано!

*Погранична реликвија комунизма и балкан-
ског ината. Генијално име за кафану!*

– Унутра је гужва – чујеш?

– Као у чамцу за спасавање.

*По један од сваког рода, Шпанци, Данци, ми
Срби и Албанци, Босанци и Швајцарци – спојила
нас служба. Били смо више од Југославије – били
смо Европа. Избегличка криза је довела хумани-
тарце из разних земаља. Да помажу, волон-
тирају, пију и плачу, заљубљују се... Ми ћемо
исто. Тако ћу писати о томе.*

– Стиже тура. – Кућа части – рече неко и до-
тури пиво кроз масу. – Добро је овде у кафани, у
свакој кафани, нарочито овој пуној странаца.
Странац је странцу род.

*Град је добио још два мигранта, двоје стра-
наца, двоје просветних номада који су у бекству
од ужасне политике запошљавања – тебе и*

мене! Требало би да будемо у кампу, доле, на периферији, код железничке станице, са Сиријцима, Афганистанцима, у некој од српских напуштених кућа. Према очекивањима, доле нам је место – рећи ћу у тој причи коју још нисам ни започео.

У препуњеној просторији од људи, дима и језика, над главама гостију често су промицале зелене етикете нишког пива. Цурила је пуњена пљескавица низ браду, бркове, низ задовољне осмехе, низ полиглотична грла, више мушка него женска... Музика је пресецала гласове и гласови су секли музику. Прсти су ретко били без цигарете. Испред тоалета љубазност на највишем нивоу – нуткају се правом првенства све нације, као у реду за ЕУ. Ипак, сви смо сложни кад дођемо до срања. Како уосталом да мрзиш човека који обавља велику нужду?

– Фалемидерит – рекла је моја сапутница и оберучке прихватила нашу поруџбину.

– Ска пер се – рече конобар и власник локала, личност око које се, како ми објаснише предусретљиви локалци, вртео културни живот овог усамљеног места. Наслон столице удара у отворену фиоку старинске витрине. На њој албанска застава, поред заставе шајкача, на шајкачи звезда и нечији прсти који се играју њоме.

– Гезуар, гезуар, живели, cheers! – меша се куцање различитог стакла и језика.

– Одакле си – питао је неко стављајући шајкачу поред плиса у фиоку витрине.

– Одакле морам да будем – рекох уз дуг гутљај пива.

– Извини ако те сметам, ми овде имамо обичај да питамо. Ја можда грешим серпски али прићам. Да није ти овај жена?

– Пре отприлике три сата сам стигао из Београда. Она је моја другарица.

– Схуме мире – рече, охрабрено одмеравајући моју колегеницу. Мора да ти је забавно. Ја ето цео живот живим овде. Млади иду. Досадно је. Углавном смо конобари, молери, струјаџије – нема пос’о у државно, фабрике пропале... да га јебеш баш!

– То ме и доводи овде. Не младост – посао.

– Јебем ти арбеит, веллау им! „Ти ја смо јужњаџиџи, по срџу прави орџаџиџи” – запева Мехмет лоше али на тачном српском.

Из великог звучника ускоро ће га испратити Чола.

– Истина – Орџаџи! ... Схвате сви они који су срели највећег етничког непријатеља у Немачкој, на каси у Лидлу, или на граници на којој почиње Балкан. Тај орџаџи би у мојој причи могао да има ауто-лимарску радњу у којој најчешће поправља Голф или Мерцедес. У углу усана би имао вечну цигару, и у кући вечну жену што боса пере непрегледно бетонско двориште иза високих зидова. Могао би да служи армију и има доброг другара Србина, кога никад више није видео јер су обојица били потребни неким ратовима. И тај Србин, могао би бити мој отац,

који је деведесетих страсно мрзео зелену боју јер није могао никога да убије. Био је заузет грађевинским радовима и својим сјebаним детињством у некој напредној земљи. Мојим детињством се није бавио. И сада, овде, збијен међу свим тим припитим људима, у кафани чије име тера инат братству и јединству, ми деца својих очева, оплемењени осиромашеним ура нијом, смо можда схватили, а можда смо само пијани.

САДРЖАЈ

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА	3
I награда	
Благица Здравковић • Београд ЧАРАПЕ ЗА МИЛИЈАНУ	5
II награда	
Филип Поповић • Нови Сад ОНАН ВАРВАРИН	12
III награда	
Мирјана Косановић • Лаћарак АМБАР	15
Јанко Андрић • Крагујевац ЧУДАН СЛУЧАЈ У БОРХЕСОВОЈ УЛИЦИ	17
Чедомир Врљеш • Нови Сад ДИЛЕМА	24
Емина Ђелиловић Кеврић • Илица, Сарајево КИША	26
Љиљана Фијат • Нови Сад СМАТРА ДА ЈЕ ПРАВА ЗРЕЛА ЖЕНА	32
Јован Димитријевић • Грделица ОРАЊЕ ДИЧКОВО	38
Бориша Гавриловић • Сарајево ТЕТАК	45

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2023.

Мира Грк • Гајдобра ДОКАЗ	47
Валентина Дабић • Лугавчина, Смедерево ЗДРАВИЦА	51
Стефанија Коцић • Врбовац БЕГ	55
Војин Недовић • Бијело Поље КОКОШИЈЕ ВРИЈЕМЕ, ИЛИ ОРЛОВСКО НЕВРИЈЕМЕ	59
Данило Коцић • Лесковац ГОДИНЕ ДОЛАЗЕ У ПОЦЕПАНИМ ЦИПЕЛАМА	64
Хелена Шћопуловић • Неготин КОЛИКО СЕ ДУГО ЧЕКА НЕКО КО НЕ ДОЛАЗИ	74
Никола Љ. Божић • Крупац, Пирот КУЧИШТА КОЛ'КО ОЧЕШ , А ДЕЦА СВЕ ПОМАЛ'КО И ПОМАЛ'КО	76
Лазар Живковић • Љуберађа ЈИН И ЈАНГ У УЛИЦИ ЈАСЕНА	81
Драгана Милутиновић • Београд НЕГДЕ НА СРЕДИНИ - ГЛАД	88